Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар.

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 146 (10743) | 1978 чылдың июнь 23, пятница | 1925 чылда гидеалдеттинген | Өртээ 2 коп.

Чөөн Сибирьниң автономнуг республикаларының, областарының база округтарының аныяктарының ВЛКСМ-ниң 60 чылынга, аныяктарның болгаш студентилерниң XI Бүгү-делегей фестивалынга тураскааткан найырал фестивалы бөгүн Кызылга ажытты на р.

ТАЙБЫҢ ★ НАЙЫРАЛ ★ ЧАЛЫЫ НАЗЫН

АНЫЯКТАР ФЕСТИВАЛЫ

Ийи дакпыр орденниг Совет Тываның найысылалы — Кызылга чалыы назынның, найыралдың фестивалы бөгүн эгелээр. Анаа киржирбиле ыраккы Мөңгүн-Тайганың, Тожунун, Эрзиннин, Бай-Тайганың болгаш өске-даа бүгү районнарның база кобальтылыг Хову-Аксының, сиир-даш эртинелиг Ак-Довурак хоорайның, найысылалдың аныяктарының эң эки төлээлекчилери болгаш аалчылар четкилеп келген. Оларның аразында бүдүрүлгенин мурнакчылары, партияның болгаш комсомолдун, дайынның болгаш күш-ажылдың хоочуннары, уран чүүлдүн мастерлери, спортчулар эвээш эвес.

Фестивальга Бурятияның, Якутияның, Хакасияның, Даг-Алтайның, Иркутск база Чита областарда автономнуг округтарның комсомол организацияларының, а ол ышкаш Моол Арат Республиканың Тыва биле кожа аймактарының делегациялары киржир. Ынчангаш Ленинчи комсомолдун 60 чылынга тураскааткан бо фестиваль аныяк өскеннернин найыралының ёзулуг байырлалы болур.

Чалыы назынның бо байырлалының программазы аажок делгереңгей болгаш солун. Оон киржикчилери В. И. Ленинниң база кызыл партизаннарның, «Солдат алдарының» тураскаалдарының чанынга болур митингилерге болгаш хоорайның кудумчуларынга манифестациячыскаалга киржирлер, Сибирьниң автономнуг республикаларының база областарының, округтарының аныяк өскениринин найыралының тураскааткан интернационалчы ужуражылга кежээзин эрттирер.

Уран чүүлдүн солун утка-шынарлыг концерт көргүзүглери болгаш янзы-бүрү спортчу маргылдаалар, шеригжиткен оюннар фестиваль хүннеринде болур. Москвадан болгаш чурттун өске-даа хоорайларындан келген сураглыг композиторлар Ян Френкель, Людмила Лядова, Баудоржу Ямпилов, Леонид Израйлевич болгаш өскелер-даа аныяктар фестивалының уран чүүл көргүзүглерининн программазын улам байлакшыдар. РСФСР-ниң болгаш Тыва АССР-ниң улустун артизи Максим Мунзук болгаш уран чүүлдүн өске-даа сураглыг мастерлери база республиканың аныяктарының чогаадыкчы эстафетазының тиилекчизи, «О-Шынаа» совхозтун сакманщиги Вера Байыр-оол дээш хөй-хөй бот-тывынгыр артистер, ыры база танцы, хөгжүм ансамбльдери, хөөмейжилер, сыгытчылар боттарының уран талантызын фестивальга көргүзерлер.

Аныяктар фестивалы чалыы назынның бузулбас найыралының, оон эрес соруккур күжүнүн болгаш чечектелген талантызының ёзулуг көрүлдези болур. Бистин алдарлыг аныяк өскенивис Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың иштики, даштыкы политиказын бүрүн долузу-биле чүүлдүгзүнмүшаан, төрээн партиязын, оон ленинчи Төп Комитедин долгандыр улам сырый каттышканын база катап көргүзерлер.

Калбак делгем, улуг Төрээн чурттун өске бүгү черлеринде ышкаш, Тыванын аныяк өскеннеринин ажылдаарынга, өөрениринге, дыштанырынга бүгү-ле таарымчалыг бәйдалдар тургустунган. Ол бүгү дээш база боттарының аас-кежиктиг чалыы назыны дээш олар төрээн Коммунистиг партиязынга, Совет чазакка, СЭКП ТК-ның Чингине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединин Президиумунун Даргазы эш Л. И. Брежневке чүректиг ханызындан өөрүп четтириишкинин илергейлеп турар. СЭКП-ниң XXV съездизиниң шиитпирлерин, онгу беш чылдыг планнарын чедиишкинниг боттандырар дээш демиселдин бирги одуруунга боттарының улуг эштери коммунистер-биле кады турушпушаан, бистин алдарлыг аныяктарывыс В. И. Ленинниң чагыларынга, партияның хөрээнге шынчызын база катап бадыткаар.

«Фестивальчы ырывысты бедиктерже ужудаалы»

ТЫВА АССР-ГЕ СОВЕТ МУЗЫКА БАЙЫРЛАЛЫ

Тыва АССР-ге совет музыканың байырлалы июнь 24-тен 30-ге чедир эртер.

Оон байырлыг ажыдыышкыны хөгжүм-шии театрынга июнь 24-те 18 шакта болур.

Тывага Совет музыканың байырлалынга билдингир композиторлар В. И. Казенин, Я. А. Френкель, Л. А. Лядова, Л. И. Израйлевич, Б. Б. Ямпилов, Ж. А. Батуев, Ш. Р. Чалаев, музыковедтер П. Е. Попов, А. А. Соколова, Г. П. Никитин болгаш күүседикчилер киржир. Тываның композиторлары болгаш күүседикчилерге база киржир.

Совет музыканың байырлалының киржикчилери Бай-Тайга, Барын-Хемчик, Чөөн-Хемчик, Улуг-Хем, Өвүр, Таңды болгаш Кызыл районнарының ажылчы чоннары-биле ужуражыр, шериг кезээнге болгаш пионер лагерьлеринге баар.

Наадымга уткуштур

ХҮННҮҢ-НЕ ХАЙНЫЫШКЫННЫГ

Сайыр-Аксында кыргылда пунктузу. «Дук—чиик үлетпурге өң үнелиг чиг-эт. Ону чогуур үезинде, чидириг чокка кыргын алыыл!», «Төрээн чуртка бедик шынарлыг хөй дукту берээл!» деп лозуннар кыргыкчыларны сорук киирген. Баш бурунгаар тургустунган график ёзугаар малчыннар кыргылдага кирер коданнарны уурук-сууруктан пунктуга сүрүп экеп турар.

«Сүт-Хөл» совхозтун Ишкин салбырының бо кыргылда пунктузунда ажыл хүннүн-не хайныышкынныг. Салбыр эргелекчизи Д. Монгуш хөй кыргылдазынга белеткелди болгаш кыргыланы эки организастаан.

Пунктуда электрилиг 14 хачы бар. Кыргыкчылар ортузунда чарыш калбарган. Маңаа хүннүн маадырдары илереп турар. Чижээ, Доржу Түлүш, Долзат Ондар, Стюра Ооржак олар он хонукта 218—262 кг чедир дукту кыргын, хүн бүрүде нормазын 110—120 хуу күүседип турар.

Ында столованың повары В. Ондар кыргыкчыларга амданныг чемни белеткеп берип, эки ажылдап турар.

Хойжулар Ыянчап Монгуш, Чамбал-оол Монгуш, Канчыыр-оол Ооржак, Очур-оол Монгуш коданнарын кыргылдага организастыг киирип, чугдургаш, тайгаларже чайлаглаан.

Амгы үеде хойжулар, кыргыкчылар республика Наадымынга киржир эрге дээш социалистиг чарышка идепкейлиг киржип, соруктуг ажылдап турарлар.

М. СЕВЕН.

Чөөн-Хемчик район.

ЧАРЫШ КАЛБАРГАН

Тес-Хем районнуң «О. Шынаа» совхозунуң малчыннары хой кыргылдазын кыска үеде доозар дээш күжениишкиниг ажылдап турар. Үш кезек черде кыргылда пунктуларында электрилиг хачы-биле, ходбиле кыргын турар.

Совхозтун Ак-Чыраа салбырының хойжулары кыргылданы өскелерден организастыг эрттирип турар. Кыргылда пунктузунда комсомолчу-аныяктар бригадазын тургускан. Комсомолчу Биче-кыс Агбаан күрүнеге эки шыпарлыг хой дукту дужаар дээш кызымаккай ажылдап, хүн нормазын 100—120 хуу чедирип, малчыннарга өске эштери-биле кады улуг дузаны чедирип турар.

Хой кыргылдазын шалыпкын чорудары-биле совхозтун ажылчыннарындан шефчилер бригадаларын, звеноларын организастаан турар. Ынчаар ажылдаан чоладчылар бригадазы 700 баш хойну кыргын, эки шыпарлыг дукту хүлээп алыр черге дужааган.

Бо хүннерде кыргыкчылар ортузунда республика Наадымынга киржир эрге дээш социалистиг чарыш калбарган.

Т. КУНГА.

«САЛЮТ-6» — «СОЮЗ-29»: ШУПТУ ЧҮВЕ ЭКИ

УЖУДУУШКУН БАШКАРАР ТӨП. (СЭТА). Космонавтылар Владимир Коваленок болгаш Александр Иванченков ужудуушкунунуң программазынга дүүштүр станцияның борт системаларын болгаш аппаратуразын чазып, ажылдадыр талазы-биле ажылдарны күүседирип уламчылаан. Ажылдап, чурттаарын хандырарының, энергия хандырылгазының, термотаариштырылганың системаларын чазып, ажылдадырын дооскан.

Июнь 21-де экипаж соңгаларны, эртем аппаратуралары башкарар черни, а ол ышкаш орбитада комплексти хол-биле база автоматтыг углап-шиглээрде башкарар системаны хынаар ажылдарны чоруткан. Космонавтылар «Сплав» деп тургузугну шенелделер кылырынга белеткээн.

Эртем-шинчилел комплекизиниң бортунга Владимир Коваленоктуң болгаш Александр Иванченковтуң эдлеглиг ажыл хүнү мурнундагы хөөрү, эртенгинин 8 шакта эгелээн. Экипаж станцияның чамдык борт системаларын болгаш агрегаттарын хынаан, бортта техниктиг документалер-биле танышып, күш-дамыр мергежилгелерин кылган. Космонавтылар медицина шинчилелдериниң программазын ёзугаар хүнүн ийиги чартында хан эргилдезинин системазын комплекстиг шинчилээр.

Телеметриктиг медээниг болгаш экипажтың илеткелин ёзугаар алырга, комплектиг борт системалары чогумчалыг ажылдап турар. Эштер Коваленоктуң болгаш Иванченковтуң кадышын кадыгы ажылдаан. Орбитада «Салют-6»—«Союз-29» эртем-шинчилел комплекизиниң ужудуушкуну уламчылаа турар.

МОСКВАДА КЕЛГЕН

Совет чазактың чалаанын ёзугаар албан ёзунун аян-чоруун кылып, июнь 21-де Москвада Турция Республиканың Премьер-Министри Бюлент Эджевит чедип келген.

Турция Республиканың болгаш Совет Эвилелиниң күрүне туктары-биле шимээн аэродромга Премьер-Министрни ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы А. Н. Косыгин, ССРЭ-ниң даштыкы херектер министри А. А. Громыко, РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы М. С. Соломенцев, албанның өске-даа кижилери кээп уткуп алган.

(СЭТА)

СОВЕТ-ТУРЦИЯ ЧУГААЛАЖЫЫШКЫННАР

СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы А. Н. Косыгинниң болгаш СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң даштыкы херектер министри А. А. Громыконуң Турция Республиканың Премьер-Министри Б. Эджевит болгаш Турцияның даштыкы херектер министри Г. Окчун-биле чугаалажыышкыннары июнь 21-де Кремльде эгелээн.

Ажыл-агыйны болгаш кожа-хелбээ ёзунун байлалынга эрткен чугаалажыышкыннар үезинде совет-турция харылзаалар айтырыгларының талазы-биле конструктивтиг санал-оналдар солчуун турар үеде кол кичээнгейин амгы үеним чугула айтырыгларынче — делегеннде кады кылган күжениишкининиң түңнелинде Совет Эвилелиниң болгаш Турцияның аразында харылзаалар бот-бодунга бүзүрежир чорукту быжыглаарынче, оларның аразында бүгү талалыг харылзаалар болгаш кады ажылдажылганы быжыглаарынче углуг чайгылыш чок хөгжүп турар. Оон тодаргай илергейлээшкини болза: экономика, садыг, культура болгаш эртем харылзааларын калбарткаш, кйи чурттарның удуртукчуларының бот-боттарынче аян-чоруктарны кылганы болур.

Делегей айтырыгларының талазы-биле санал-оналдар солчуп турар үеде кол кичээнгейин амгы үеним чугула айтырыгларынче — делегеннде дүшкүүрлүг чорукту чавырылдырарының чорудуушкунун хөгжүдеринче, чепсекти эндере бүдүрерин соксадырынче, оларны дужүреринче мөөнээн. Делегей байдалын чугумчудар херекке сөөлгу чылдарда чедип алдынган бурунгаарлаашкынны талалар демдеглээн. болгаш бүгү-биитя тайбыңны болгаш аныыл чок чорукту быжыглаарының, улустарның эргелерин хамаарышпас хөгжүлдеге боттандырарының эрге-ажыынга дүүштүр политиктиг кады ажылдажылганы моон соңгаар-даа хөгжүдериннге быжыг күзелдинн илергейлээн.

Чугаалажыышкыннар уламчылап турар.

(СЭТА).

СОВЕТ-ЮГОСЛАВ НАЙЫРАЛДЫҢ МИТИНГИЗИ

БЕЛГРАД. (СЭТА-ның тускай корр.). Югославияның Коммунистер эвилелиниң XI съездизиниң ажылында киржип турар СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, СЭКП ТК-ның секретары Ф. Д. Кулаков баштаан СЭКП-ниң делегациязы июнь 21-де югослав найысылалдан ырак эвесте Смедерева хоорайга чораан. Совет Эвилелиниң техниктиг дузазы-биле калбартып база чаартып турар металлургия комбинадынга делегация чораан болгаш ажылчыннар, инженерлер-биле беседа кылган.

Комбинатка югослав-совет найыралдың хөй муң кижилиг митингизи болгаа. Партком секретары Ж. Дачич СЭКП-ниң делегациязынга чүректиг ханызындан байыр чедиргеп.

Чыылганнарның чылыы-биле уткааны, СЭКП-ниң делегациязының баштыңы Ф. Д. Кулаков чүве чугаалаан.

Берген арганы ажыглап, югослав улустун улуг болгаш шынчы өөнүү—Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң Чингине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунун Даргазы Леонид Ильич Брежневтен чүректиг ханызындан изиг байырны болгаш өң чаагай күзээшкиннерни силерге, силерниң нүүрүңерде югослав коммунистерге, Югославияның бүгү ажылчы чоннарынга дамчыдып тур мен деп, Ф. Д. Кулаков чугаалаан.

Совет коммунистер, бистин чуртувустун хөй-иниттизи ЮКЭ-ниң XI съездизиниң ажылын сонуургал-биле хайгаарап турар. Аксы-дунма коммунистиг партияларның болгаш улустарның дуржулгазынга сонуургал—коммунистерниң болгаш ажылчы чоннарның калбак массаларының интернационалчы эп-сеткил каттыштырылгазының хөй саныг илерээшкинериниң бирээзи боон турар. Делегейнин революстуг чаартылгазынга партия болгаш улус бүрүзүнүң улуунге, социализмни болгаш коммунизмни тургузар дээш демисежип турар бүгү кижилерниң үндезин сорулгаларының чангыс ааи боон турарынга хүндүткел чогум-на мында кирип турар.

Бистиң делегациявыс Югославияның Коммунистер эвилелиниң даргазы эш Иосип Броз Титонуң илеткелин улуг кичээнгей-биле дыңнаал. Илеткелде болгаш съездиниң делегаттарының саналдарында экономикага, эртемге, культурага болгаш социалистиг тургузуушкунунуң өске-даа талаларынга чедип алган чедишкиннерни тодаргай айыткан, иниттилел-политиктиг системаның хөгжүлдезин көргүскен, Югославияның улустарының акы-дунмалышкы чоруун болгаш чангыс эвин улам быжыглаарының чугулазын демдеглээн.

Югославияның иниттилел хөгжүлдезинин өң чугула айтыыргылары бо бедик шуулганның кичээнгейиниң төвүнде туруп турарын ЮКЭ-ниң XI съездизиниң ажылы херечилеп турар. Чурттун амыдыралында чугула айтырыгларны шиитпирлээринге ажылчын антының болгаш оон башкарыкчы күжү—Коммунистер эвилелиниң ролюн бедидип турган. Югославияның коммунистери социализм тургузуушкунунга улам ыңайгы бурунгаарлаашкынны чедип алыр дээрзинге бүзүрелди илергейлексээн ийик бис.

ЮКЭ-ниң X болгаш XI съездилериниң аразында үеде партия болгаш күрүне шугумнарында совет-югослав харылзаалар улам ыңайгы хөгжүлдени алганын дүрүм ёзугаар чугаалап болур деп Ф. Д. Кулаков уламчылаан. Бижыгып турар бо кады ажылдажылганың чедишкиннери бистиң партиларывыстың болгаш күрүнелеривистиң бедик авторитеттиг удуртукчулары—эштер Леонид Ильич Брежневтиң болгаш Иосип Броз Титонуң идепкейлиг күжениишкиннериниң түңнелинде чедип алдынган.

Эштер И. Броз Титонуң болгаш Л. И. Брежневтиң ужуражыышкыннары бот-бодун хүндүлежириниң болгаш эшхуунун ёзузунга доктаамал эртип турарын, ол үүлдер шуут чаңчыл апарганын бистиң чуртувуста сеткил ханыышкын-биле хүлээп көрүп турар. Эштер Брежнев болгаш Тито бот-бодун биилериин канчаар хаңылдырының база ийи талалыг харылзаалаларын айтырыгларын чаагайы-биле кашчаар шиитпирлээринин эки үлегер-чижээн көргүзүп турар. Бо дээрге, бистиң шупту туувуска, бистиң партиларывыстың болгаш чурттарывыстың кады ажылдажылгазын хөгжүдеринге янзы-бүрү деңнелдерге дорту-биле киржип турар бүгү кижилерге үлегер-чижек болур.

Бистиң кады ажылдажылгавыска кол авео болза, СЭКП-ниң болгаш ЮКЭ-ниң аразында харылзаалар боон турар болган. Бистиң партиларывыс—башкарыкчы, бодунун улустарының бедик идегелин чедип алган партиялар. Ынчангаш совет-югослав харылзаалары хөгжүдери СЭКП-ниң болгаш ЮКЭ-ниң, оларның удуртукчуларының туруштарындан, коммунист нижин бүрүзүнүң иниттилелинден болгаш идепкейлиг чоруудан дыка улуг хамаарылгалыг. Бот-бодун

(Төнчүзү 3-кү арында).

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ: сээн кандидат стажын

ОЛ ДЭЭРГЕ ШЫЛГАЛДА-ДЫР

«Мени СЭКП кежигүвүнүң кандидадынга хүлээп алырын диледим...» Ындыг сөстерлиг билдиришкинни эрткен чылдың февральда партия организациязынга бетоншиктер бригадири, коммунистиг күш-ажылдың шалыпчызы В. А. Тагба киргеи. Оон организаксы мөзүлүүн, ажыл-ишке кызымаккайын, хөй-ниитичи идепкейин, амыдырал-чурталгага төлептиин көргеш, коммунистер ацаа улуг идегелди коргүзүп, дилэри хандырган. Кандидат стажы ацаа улуг шылгалда болган, коммунистиң идегелин ажылхерекке, хөй-ниитиниң хөрөнгө киржилгези-биле ол бадыткан шыдаан. Виктор Тагба хоорай Совединиң депутады, ында депутаттар бөлүүн удуртып турар. А коллективте профвиилел комитединиң чурталга-амыдырал комиссиязының кежигүү, профэвилелиниң цех комитединиң ажылынга идепкейлиг киржип турар.

Бодунуң тускай мергежилин, разрядын бедидип, көвүрүленчек кранның машинизиниң мергежилин база шиитээдип, алган. Кандидат стажын ооң эртпирип турган үеэвде ук бригадага мергежилиг чавыс ажылчыннарның киргениинден социалистиг хүлээлгедер күүседелинге алаэн бергедээшкиннер таварын турган. Ынчан В. А. Тагбага рекомендация берген коммунист В. К. Фельченко бригадирге дуалаан, чаа киргеи ажылчыннарның өөредилгезин организастаанын, бригаданы дуржулгадыг специалистер-биле быжыглаан. Кандидат стажы доозулган соонда коммунистер В. А. Тагбаны СЭКП кежигүвүнге бир үн-биле хүлээп алган.

Ооң бригадазы бо чылдың беш айларында коллективте социалистиг чарышка тиилекчи болуп, планын 110 хуу күүсеткен. Онгу беш чылдың үш чылдарының онаалдазын октябрь 7-де күүседир деп хүлээлгезин чедиишкиниг күүседиринге долу бүүреди. Бо бригада ам 1978 чылдың августун үлүүнде киргеи. Бригадада ким бир кижи күш-ажылдың сагылга-чурумун үрээн болза, коллектив моральдыг болгаш материалдыг харыысалганы дериг хүлээр талазы-биле инициативазы ооң кежигүннери деткээн. Амгы үеде аныяк коммунист төрээн институтка бот-өөредилге-биле өөренин киреринге белеткенин турар.

Ол ышкаш аныяк коммунист Н. И. Перфильевтиң ажыл-херээ база макталдыг. Кандидат стажын эртип турда, ол кол технолог алган-хүлээлгеден кол инженерге чедир депшээн. Идепкейлиг пропагандистериң бирээзи болуп, мастерлериң болгаш бригадирлериң мурнакчы дуржулга школазын ам ийи чыл удуртуп келген. Ол эки турының улусчу дружиназының командири. «Билиг» ниитилел эге организациязының даргазы. Ооң-биле нады бодунуң политбилиин доктаамал бедидип, ам марксизм-ленинизмниң кежээки университединде доозуп турар.

«Партинга хүлээп алышкынның болгаш СЭКП кежигүүнүнге кандидаттарны кижизидер талазы-биле Киргизиниң партия организациязының ажылында дугайында» СЭКП ТК-ның доктаадын удуртулга болдургаш, бистиң колдективте партия организациязы партияның хүрээлелиниге эц-не төлептиг ажылчыннарны, инженер-техниктиг ажылдакчыларны чаңгыстап хүлээп алырынче кичээнгейни күштелдирген.

Партия организациязы 1976 чылда тургустунган. Ынчан учётка 8 кежигүн турган болза, амгы үеде 19 коммунист болгаш партия кежигүнүнге кандидаттар бар. Оларның 3-ү кандидаттар. Ынчангаш партия организациязының өзүлдезиниң 54 хуузу партия кежигүнүнге кандидаттарны хүлээп алганының күсели-биле боттанган. Партия организациязының шынар составы алаэн экижээн, коммунистериң чартык кезии ажылчыннар болуп турар.

Заводтуң төлевилед күчүзүн шиитээдип алыры, ооң мурнунда салдынган планныг онаалдаларны чедиишкиниг күүседиринге ажыл-ишчилерни мобилизастаар талазы-биле социалистиг чарышты дээштиг кылдыр организастап, калбарты ышкаш чугуда айтырыгларны шиитирлээринге коммунистер коллективтиң кол өзээ болу берген.

Партийжи хүрээлелиин чаа күштер-биле немеп, өстүренче улам сагыш салып, партия эге организациязының, бүүгү коллективтиң хүлээп көрүүшүнүн чедип алган, бүдүрүлгеге болгаш хөй-ниити амыдыралынга идепкейин көргүскеннерни кежигүнге хүлээп алырының чугулазының дугайында СЭКП-ниң XXV съездизинге ТК-ның Отчёт илеткелинде эш Л. И. Брежневтиң айтыышкынын удуртулга болдуруп турар бис.

СЭКП-ге кирерлерни чаңгыстан шилириниң эн харыысалгалыг үеви—кирип турарларның билдириишкинин чугаалажып көөрү болгай. Бис хүлээп алыышкынны партияның аныяк хуралдарынга чорудуп, хүрээлелге кирип турарларның бүдүрүлгечи, хөй-ниитичи ажыл-чорудулгазын аңаа чугаалажып көөрү, ооң чүгле эки талаларын эвес, четпестерин шуут чугаалап турар бис. Чижээ, көвүрүленчек кран машинизи О. П. Антиповту партияга хүлээп ап турувуста, коллективтиң хөй-ниити амыдыралынга ооң идепкейлиг, эки талаларын айытпышаан, бодунуң ажылдап турар бригадазында чамдык кижилериин четпестериин-биле ооң эптежин турар чорудуп коммунистер шыгыы шүүгүмүүлеп, ажыктыг аргасүмени катган. Ооң ол чогуур түнелди кылган.

Партия кежигүнүнге кандидаттап кирерлериң политика талазы-биле бышкан чорудуп, ажыл-херекчи мөзү-шынарын хынап, ооң харыысалгазын бедидери-биле хүрал үеэвде янзы-бүрү айтырыглар салып, ажыт-чажыт чок чугааны чорудары ооң политиктиг, ажылышчы, моральдыг мөзү-шынарын, долузу-биле үнелеп, хүлээп алыышкына частырыны болдурбае арганы берип турар.

Кандидат стажы — шыңгыы шылгалда. Биске партия кежигүнүүн кандидаттары доктаамал партийжи даалгаларны, оларга СЭКП тоосчуунуң, партияның политиказының чугула айтырыгларын өөренирин болгүмүн организастаан. Аныяк коммунистериң болгаш кандидаттарның хөй кезиин кежээки техникумнарда, марксизм-ленинизмниң кежээки университединде хаара туткан. Кандидаттар-биле үеүелеп беседалажыышкынны парторганизация секретары болганымда мен бодум болгаш рекомендация берген коммунистер чорудуп турар бис. Партия кежигүнүнге кандидаттар эштер Антипов, Золотухин оларның отчёттарын хуралга база дыңнаан.

Кандидаттың мөзү-шынарын хынаарынга, ооң политиктиг болгаш күш-ажылчы идепкейин бедидеринге улут рольду рекомендация берген коммунистер ойнаар ужуруут. Бо дугайын Киргизиниң партия организациязының талазы-биле СЭКП ТК-ның доктаалында тодаргай айткан болгай. Ынчангаш рекомендация бергеннер кандидаттың идейлиг, ажыл-ишчи болгаш аажы-чаңы талазы-биле өзүлдезинге дуалаан турарын чедип алырын оралдажып турар бис. Парторганизацияда В. К. Фельченко, В. С. Постников, В. М. Зуев олар ышкаш коммунистер кандидаттарның бүдүрүлгеге күш-ажылын, өөредилгезин, партийжи даалгаларны күүседип турарын үргүлүү хынап, херек апарганда дуалап-даа турар.

Сөөлгү ийи чылда партия организациязына чаңгыс-даа коммунистиң хууда хөрөөн көрбөөн бис. Партия кежигүнүнге кандидаттаан эштер шупту хүлээп алдынган. Амгы үеде ол чугуда шылгалданы чедиишкиниг тудуп эртип турарларның аразында хоорай Совединиң депутады арматурщик О. А. Роголева, комсомолчу-аныяктар бригадазының бригадири В. М. Золотухин, коммунистиг күш-ажылдың коллективи — завод лабораториязының начальниги Л. П. Озмитель олар бар.

Партия организациязының шынар талазы-биле өзүлдезин, бүдүрүлгеге коммунистериң авангардчы ролюн бедадеринче угланган ажылдарны чорудуп келгени коллективтиң ниити ажылынга эки салдарны чедирип турар. Онгу беш чылдың үшкү чылының беш айларында завод ниити продукция бүдүрер болгаш сайгарарының, күш-ажылдың бүдүрүлчүлүүнүң планнарын ажыр күүсеткен. Амгы үеде завод август айның үлүүнде ажылдап турар. Ынчангаш беш чылдың үш чылдарының планын октябрь 7-де күүседир деп социалистиг хүлээлгевисти чедиишкиниг күүседириниң арталары бар.

СЭКП кежигүнүнге кандидаттар болгаш аныяк коммунистер-биле ажылды моон соңгаар-даа күжеиишкиниг уламчылаар бис.

С. САПОВА.

«Росводпром» каттыжыышкынының демир-бетон кылыглар заводунда партия организациязының секретары.

РЕДАКЦИЯДАН: СЭКП кежигүнүнге кандидаттар-биле ажылдың янзы-бүрү хевирлериниң, кандидат стажын эртип турар үеде оларның болгаш оларга рекомендация берген коммунистериң харыысалгазын бедиериниң база кандидаттарның идепкейиниң, өөредилгезиниң, сагылга-чурумунуң дугайында чагааларны, үүлдерни партия ажылдакчыларындан, коммунистерден редакция манап тур. Оларны «Сээн кандидат стажың» деп рубрика адазанга парлаар.

«ГИГАНТ» — 50 ХАРЛААН

РОСТОВ ОБЛАСТЬ. Ленин орденниг «Гигант» совхоз 50 чыл болган. Саль ховузунуң кур черлерингe ону тургускан. Коллективизация үеэвде совхоз кедээ ажыл-агыйны чорударының социалистиг аргаларын пропагандалаарынга улуг рольду ойнаан. «Гигант» тараачыннарга хөй-ниитиниң болгаш экономиктиг чаа харылаалаарның үлегерлиг чижээ болу берген. Чугле баштайгы үш чылда безин аңаа 120 муң ажыг тараачын делегаттар чоргулаан.

50 чыл дургузунда совхоз бедик хөгжүлделиг болгаш улуг орулгалыг ажыл-агый болу берген. Эртемниң болгаш техниканың чедиишкиннерин ында калбаа-биле ажыглап турар. Совхозтуң тараа шөлдериндe чаа машиналарны, агрономияның болгаш кедээ ажыл-агый культураларын өстүреринин технологиязының мурнакчы аргаларын ажыглап турар.

Хову ажылының продукциязындан аңгыда «Гигант» күрүнеге муң-муң тонна эътти болгаш сүтү берип турар.

Кедээ ажыл-агый продукциязының бүүгү хевирлериниң чылда ортумак бүдүрүлгези 13 миллион рубль болган.

«Гигантының» тараа шөлдери, шыктары, садтары болгаш виноград өстүрер черлери 48 муң гектар черни эзлээн. Баштайгы майгыннарның болгаш вагончугаштарның орнунда амгы үениң чаагайжыттынган хөй каът бажыннары өзүп келген. Баштайгы ажылчыннарның уруглары болгаш оларның уругларының уруглары бижик-билиглиг, мергежилдиг ажылчыннар, дээди болгаш ортумак эртемниг специалистер апарган.

Гигант суур Совединиң девискээринде беш ортумак болгаш он бир эге школалар, кедээ ажыл-агый техникуму, Культура бажыңы болгаш библиотека, амыдырал хандырылга комбинады, эмнелге база садыг төвү, Пионерлер бажыңы-болгаш уругларның спорт школазы, эки дериттинген стадион, культура парыгы бар.

Күш-ажылчы алдарлыг чанчылдар өзүгаар «Гигантының» коллективи ССРЭ-ниң чаа Конституциязының баштайгы өөнга чедир беш чылдың үшкү чылының хүлээлге-онаалдазын бүүгү кол көргүзүүлер талазы-биле күүседир дээш, чедиишкиниг ажылдап турар. Юбилейлиг чылда «Гигант» Төрээн чуртуң шыгжамырынга 50 муң тонна тарааны бээр.

ЧУРУКТАРДА: Гигант суурда «Гигант» совхозтуң ажылчыннары чурттап турар; хову ажылдарының үеэвде хову турлаэнга механизаторлар-биле беседаны политинформатор, комсомолчу Людмила Кисяцкаяның чорудуп турары.

В. КОЖЕВНИКОВТУҢ фотолары.

(СЭТА-ның фотохрониказы).

ЧЕДИИШКИННЕРНИ БЫЖЫГЛАВЫШААН

СЭКП Тыва обкомунуң X пленуму республиканга хой ажылын сайырадыр хемчегдер дугайында айтырыгны чугаалашкан соонда «Чыраа-Бажы» совхозтуң дирекциязы, партия, комсомол болгаш ажылчын комитеттери, кедээ Совет ажыл-агыйда хойнуң баш санының кудулап, ооң продуктулуунуң өскүзүн турарының дугайын чугаалажып көргеш, четпестерни чайладыр талазы-биле тодаргай хемчегдерни ажылдап кылган.

Салдынган сорулгаларны күүседири-биле малчыннар ортузунга социалистиг чарышты дээштин-биле организастап, оларның зооветеринарлыг өөредилгезин доктаамал чорудуп, четпестерни дилими-биле илередип, ажылынга харыысалга чок малчыннар-биле шыңгыы чугаалажып, аныяктарны мал ажылынче хаара тудуп, оларны мурнакчы малчыннарның арга-мергежилинге өөредип, дагдыныкчыларны быжыглап келген. Аныяктарны хойжунуң мергежилинге өөредиринге Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры, ВЛКСМ ТК-ның «Аныяктарның дагдыныкчызы» деп хөрек демдээниң эдиленчизи Монгуш Чола улуг ажылды чорудуп, бодунуң арга-дуржулгазын чүгле хураадарга, ужуражыышкыннарга, бооветеринарлыг өөредилгелерге эвес, харын аныяк малчыннарның коданнарынга барып херек кырында айтып берип турар.

Хойжу бригадаларның аразында социалистиг чарыштыг түнелин үндүрерде бригаданың ажыл-агый көргүзүүлериндeн аңгыда малчыннарның хөй-ниити ажылынга киржилгезин, хамааты эрге-хүлээлгезин канчаар күүседип турарын, уругларының кижизидилгезин, өөренин турарын база көрүп турар. Малчыннарның амыдырал-чурталгазының культураазын бедидер сорулга-биле оларның ортузунда «Эн эки өг-бүле» деп социалистиг чарышты организастаан. Д. Куулар, М. Чола, К. Донгак олар ол чарыштың тиилекчилери болганнар. Эрткен чылдың төнчүүүнде Улут-Ховуда 18 хойжунуң бажыңнарынга, өглериинге электри чырыын киргени өөрүнчүг болган.

Ажыл-агыйның удуртулгазы малчыннарның амыдыралының культурлуг деңнелин өскижиринче, малга чылыг кажааларны тударынче, бодүүн болгаш холумактыг чемнерни четчири-биле белеткээринче доктаамал кичээнгейни салып келген. 1977 чылда совхоз малчыннарга сес бажынны, бирээзинге-ле 500 баш хой кирер беш кажааны туткан, бо чылын база элээн каш кажааны ажыглалга киргеи. Бола малдың чөөрби беш үүрмек кодаанарын үш кодан кылдыр улгаттыр каттыштырган.

Үстүнде ап чоруткан хемчегдерниң түнелинде совхоз малдың баш санын өстүрер, ооң продуктулуг чоруун бедидер талазы-биле чамдык чедиишкиннерни чедип алган. Малчыннарның онаашкан ажылынга харыысалгазы бедээн.

Совхозтуң малчыннары малдың чаш төлүн камгалап алыр талазы-биле бо чылын багай эвес түнелдерни чедип алган. Эрткен чылын чүс хойдан 100-тен өрү хураган алган чаңгыс-ла кадарчы турган болза, бо чылын оларның саны он ашкан болгаш 95—115 чедир чаш төлдү камгалап алган. Хойжу бригадалардан Дагыр-Шемиде Очур-оол Монгушка удуртканы бригада өскелерден дээре көргүзүүлүг болган: төрүүр чүс хойдан 100 хураганны камгалап алган. Малчыннар ортузунда калбарган социалистиг чарышка мурнакчы болганнар — аныяк коммунист Долгармаа Куулар төрүүр 100 хойга онааштыр—115, Монгуш Чола—103, Сендажы Ооржак биле Доржу Саая —101-101 хураганны менди доруктурган.

Эрткен чылын Шык-Бажы сүт-бараан фермазының баазазынга 1200 баш бода малды семирти азыраар шөлдү тускайлаан. Аңаа семирткен 150 шарыжыктың бирээзиниң-не ортумак деңзизи 310 кг болган. Фермада мал чеми болбаазырадып кылыр бедик бүдүрүкчүлүг цехти чөп ажыглап келгениинден совхоз күрүнеге сүт садарының чартык чыл планын бо айның эге хүннеринге чедир 74,9 хуу күүсеткен. Мурнакчы саанчылар К. Хомушку, В. Донгак бир ийекке онааштыр эрткен чылдың ол үеэзиндээн-биле деңнээрге, 120—130 кг сүттү хойну саттаннар.

Чамдык кылдынган ажылдар-биле чергелештир чедир шиитирлеттинмээн айтырыглар ам-даа бар. Ийи-чаңгыс малчыннарның харыысалга чогундан малдың, ооң төлүнүң өлүп хораар чоруу уламчылап турар. Хойжулар Д. Балдан-оол, Д. Саая, Д. Куулар төрүүр 100 хойга онааштыр чүгле 42—65 хураганны камгалап ап, совхозтуң көргүзүүнүн кудулаткан.

Совхозтуң Хорум-Даг салбырының зоотехниги М. Монгуш, мал эмчизи Н. Ирил малчыннарга ховар барып, оларга боттуг дузаны чедирбейн турар. Бода мал бригадазының удуртукчузу турган коммунист Л. Монгуш арага-дарыга хандыгын, ажылынга харыысалгазын кошкатканындан ажылындан үндүрткен.

Сорулга болза, бар чедиишкиннерни улам быжыглавышаан, четпестерни шиитирлиг чайладып, малдың чайлаглаашкынын семиртилгезин организастыр чорудуп база хой кыргылдазын бүүгү талаа-биле бедик деңнелге эрттирери болур.

К. ХЕРТЕК.

ҮЕ-БИЛЕ ДЕҢГЕ

Кыргыс Чыпсынович Белчир кедээ Советтиң бажыңыче эртежик-ле, далаш чок базыптар чаңныг. Бажыңдан үнгеш, кедээ Советке чедер бо орук Кыргыс Чыпсыновичиге 1954 чылдан бээр билдингир. Нарын кедээ Совединиң ажылы, суурнуң сайыралы К. Ч. Белчирниң караанга көзүлдүр өзүп келген болгаш ооң ажыл-ижи, амыдыралы-биле быжыг холбаалыг. Бо кедээ Советтиң күүскомунуң даргазынга ол 1954 чылдан эгелеп ажылдаан хоочун совет ажылдакчыларының бирээзи. Ол үеден эгелээш, бо хүннерге чедир Советтиң ажылын Кыргыс Чыпсынович тывынгыр, билдилиг арга-мергежил-биле башкарып келген. 24 чыл... Биче эвес хуусаа. Кыргыс Чыпсынович-биле ужуражып чугаалажырга, кедээ Советтиң ажылы-биле кижини таныштырып тура, ол Нарын суурнуң тургустунганының төөгүзүнүе, бүгүнгү сайыралынга ынаан-ла доктаар. Шынап-ла, хая көрүп, дүүгү Нарын суур-биле бөгүнгүзүн деңнеп көөрү артык эвес.

Бөгүнгү «Нарын» совхозтуң төвү таныттынмас кылдыр чаагайжып, сайыраан. Ооң кудумчулары көвүдеп, чылдан чылче чаа тудуг-суур немежип турар. Бо сөөлгү каш чылдарда совхозтуң төвүнде чаа столовая, аалчылар бажыңы, 240 олуттуг чаа ортумак школа, 120 олуттуг уруглар сады болгаш 1000 ажыг дөрбелчин метр шөлдүг чурталга бажыңнары удаа-дараа туттунуп, ажыглалга киргеи.

Совхозтуң ажыл-ишчилериниң амыдыралы, культурлуг байдалы эжижээн. Ыраккы фермаларда, бригадаларда ишчилерин садыг-биле хандырып, эмчи дузаламчызын чедирип турары эки. Школа назылыг уругларны өөредилгеге бүрүн хаара тудар ажыл-че кедээ Совет чугула кичээнгейни утландырган. Бо хүннерде ортумак школада 600 ажыг уруг хаара туттунган. Кедээ аныяктарның кежээки школазының өөредилге-консультация пунктузу районда эки ажылдыг деп саадып турар. Кедээ Советтиң ажылчорудулгазының үре-түнелдии — Советтиң чанында тургустунган бот-башкарылгалыг хөй-ниити организацияларның чорудуп турар ажылында. Кедээ Совет бодунуң практиктиг ажылын хөй-ниити организацияларга даянып чорудуп турар. Советтиң организас-массалыг ажылын чорударынга башкарылгалыг хөй-ниити организациялары улуг күш апарганын кедээ Советтиң күүскомунуң даргазы К. Белчир үнелеп чугаалап турар. Олар улус ажыл-агый планнарын болгаш социалистиг хүлээлгелерни күүседирин хандырар, культура-чырыдыышкын албан черлериниң ажылын эжижидер, ниитиниң корум-чурумун бижыглаар талаа-биле хөй ажылдарны кылып чорудуп турар. Кедээ Советтиң чанында хөрөөженнер чөвүдели (даргазы Д. Нурзет), эки тура улусчу дружинаның (даргазы Б. Сотнам) ажылы эки. Оларның чон ортузунга чорудуп келген дээштиг ажылының түнелинде кедээ Советтиң девискээринде чылдагаан чок ажыл кылбас кижилер, хөй-ниитиниң корумчурумун үрээр чоруктар көскүзү-биле эвээжээн. Бо бүүгүнүн үндезини—совхозтуң ажыл-ишчилериниң ортузунга политмассалыг, идей-кижизидилгелиг тайылбыр ажылын организастыр эрттирип турарында.

СЭКП-ниң XXV съездиин Советтериниң ролюн бедин-биле үнелевишаан, улус ажыл-агый планнарын күүседирин организастаар, чонуң амыдырал хандырылгазын экижидер, хоорай, суурларны чаагайжыдарын хандырар талаа-биле улут сорулгаларны оларга салган. Кедээ Советте 25 депутат, 5 доктаамал комиссия тургустунган. Сөөлгү чылдарда кедээ Советтиң депутаттарының округтарынга ажылчорудулгазы көскүзү-биле эжижээн. Олар соңгуулаарның киргеи чагыгларының күүселдезин чедип алыры-биле улут ажылдарны кылып турарлар. Бо хүннерде Советтиң депутаттары, активтери Тыва АССР-ниң Үндезин Хоойлузун совхозтуң ажыл-ишчилериниге ханызы-биле таныштырып, өөредин чоруп турарлар. Үк хуралдарга совхозтуң саанчылары, хойжуулары онгу беш чылдың үшкү чылының планын оваалдаларын чедиишкиниг күүседир дээш чаа-чаа бедиткен социалистиг хүлээлгелерни немей ап турар.

Улус депутаттарының Нарын кедээ Совединиң күүскому ажылчы чоннарның чагаларын болгаш билдириишкиннерин ой-шаанда сайгарып көөр айтырыгже чугула кичээнгейни утландырган. Ажылчыннар болгаш малчыннарның киргеи билдириишкиннеринге, улус өөредилгезинге хамаарышкан чагааларга харыны эц-не кыска үе иштинде берип турары чаңчыл апарган.

Кедээ Советтиң күүскомунуң ажылының үре-түнелдии—ооң удуртукчузунуң арга-дуржулгазындан, ажыл-чорудулгазындан кол хамаарыр. Советтиң хөй адырлыг ажыл-чорудулгазын билдилиг удуртуп башкарарынга коммунист К. Ч. Белчирниң киргеи улут-хуузу улуг болгаш ол чогаадыкчы өзү-биле ажылдап келген. К. Ч. Белчир чонуң төлээзи, улустуң эрге-чагыргазының удуртукчузу хүлээлгезин ак сеткилдиг күүседип турар болгаш ниитиниң эргеажыы дээш күжүп, билиин харам чонна берип чоруур кижилериниң бирээзи. Ооң үре-түнелдии ажылын Совет чазак үнедеп, орден, медальдар-биле шаңнаан. Күш-ажылдың Кызыл Тук орден, «Күш-ажылчы шылгарал дээш», «Курукнан болган кур черлерни шиңгээдип алганы дээш» деп медальдар Кыргыс Чыпсыновичиниң хөрөөн класган чоруур.

Кедээ Советтиң күүскому эрткен чылдарда чедип алган чедиишкиннерин быжыглаавышаан, Тыва АССР-ниң Конституциязын удуртулга болдуруп, Советтиң организас-массалыг ажылын улам сайыраргайындар сорулгалыг ажылдап турар.

О. ЧЫВЫРАЛ.

ДҮРГЕН ЧАЙЛАДЫР

СЭКП-ниң XXII съездиин аттыг совхозтуң кыргыла пунктузунда ажыл бо хүннерде кидин түүк. Мында электри-биле ажылдаар 12 хачылыг агрегатты тургускан. Кыргыыр хойнуң саны хөй. Ынчангаш совхозтуң удуртулгазы бо ажылче улуг күүтү мөөнөөн.

Бо хүннерге чедир ниитизи-биле он ажыг кодан хойну кыргаан, ам-даа сес муң чыгыы хой бар. Малчыннар бир хойдан ортумак-биле 2,8 кг дүктү ап турар.

Кыргылданы кыска хуусаада доозар, күрүнеге эки шынарлыг дүктү дужаар дээш кыргыкчылар кызымак ажылдап турар. Ынчалзажок оларның ажылдаар, дыштанырынга таарымчалыг байдалдар тургустунмаан: чемненир черниң санитарлыг байдалы багай, пунктунуң арыгшевери негелдеге дүүшпес. Мында кижидаа, мал-даа эмнери чок. Электрилиг хачыларның бистери элеп калгылаан, ынчангаш оларның бүдүрүкчүлүү чавыс. Бүдүрүкчүлүг ажылдаарынга шаптыктыг бо четпестерни дүрген чайладыр херек.

Ш. ДҮВЕНДЕЙ.

Чөөн-Хемчик район.

МАКТАЛДЫГЛАР

Биистиң кедээ өнжикчилериивис боттарының калы ажылдап, чуртап турары эки кижилер дугайында чагааларны редакцияга хөй-биле бижип турар. Бо удада бижикчилериниң элээн каш ындыг чагааларын доңчулал кылдыр парладывыс.

Бай-Тайга районунуң «Кара-Хөл» совхозта ажыл-агый эргелекчизи С. Дунгааның биске бижээни болза:

«Ниитиниң малын онча-менди өстүрер дээш, ак сеткилдиг ажылдап турар малчыннар бисте хөй. Оларның бирээзинге Хертек Одаанович Манчыт-оолду хамаарыштырып болур. Ол онгу беш чылдың үшкү чылында бедиткен хүлээлгени алган, сөзүнге ээ болган. Хертек Одаанович төрүүр 100 хойга онааштыр 92 хураганны менди доруктурган. Ол ышкаш Хомушку Комыска базала багай эвес ажылдаан. Бо малчын 100 башка онааштыр 92 хураганны менди алган. Үк малчыннарны совхозтуң директорутка: «Виктор Лакша Балгазының механизация училищезин дооскан. Ооң соонда Совет Арминиң хүрээлелиинге албан эрттиргеш, база катан төрээн совхозунга ээп келгеш, трактористей берген. 1977 чылда ол «Беларусь» трактор-биле 697 эталон га норманың орнунга 1257 эталон ганы күүсеткен, 778 литр кывар чүүлдү камнап алган. Онгу беш чылдың үшкү чылында-даа Виктор Лакша бодунуң үлүт-нормазын ажыр күүседип турар».

«Ооржак Часкылыкты чаңгыс чер чурттуглары мактаар. Ол «Дөң-Терезин» совхозта трактористеп ажылдап турар. Ажыл-ишке ынымаа-биле ол хүндүткелди чаалап алган.

Онгу беш чылдың үшкү, шалынчы чылының бирги чартыы дооскан турар. Кедээниң ажыл-ишчилери чартык чылдың планныг онаалдаларын күүседир дээш канчаар ажылдаанының, социалистиг чарыштың мурнакчыларының, оларның ажылының дуржулгазының дугайында чагааларны чорударын солун бодунуң бижикчилериндeн манап турар.

Ооржак—коммунист, район Совединиң депутады. Ооң күш-ажылчы чедиишкиннерин Ленинчи юбилей медалы-биле, «Күш-ажылчы шылгарал дээш» деп медаль-биле демдеглээн». «Дөң-Терезин» совхозтуң ажылчыны А. Ооржактың биске чоруткан чагаазында ындыг одуруглар бар.

Ол ышкаш Барыын-Хемчик районунуң Кызыл-Мажалык суурда бистиң бижикчивис Сергей Монгуш «Барлык» совхозтуң мурнакчы хойжузу Ооржак Даптааның кежээ-кызымаанын, бодунуң ынак мергежилиге бердингенинин дугайын бижип турар. Ол малчын онгу беш чылдың үшкү чылында база-ла бедик көргүзүүлерни чедип алган.

Онгу беш чылдың үшкү, шалынчы чылының бирги чартыы дооскан турар. Кедээниң ажыл-ишчилери чартык чылдың планныг онаалдаларын күүседир дээш канчаар ажылдаанының, социалистиг чарыштың мурнакчыларының, оларның ажылының дуржулгазының дугайында чагааларны чорударын солун бодунуң бижикчилериндeн манап турар.

Конституция болгаш амыдырал

ТУДУГЖУНУҢ ЧОРГААРАЛЫ

Тыва Автономнуг Совет Социалистиг Республиканың Конституциязын (Үндезин Хоойлузун) республика солунларынга царлап үндүргени — бистиң республиканың амыдыралында төөгүлүг болуушкун. Шынап-ла, Тыва АССР-ниң баштайгы Конституциязы номчуп таныжарга, ССРЭ-ниң болгаш РСФСР-ниң Конституцияларында айыттынгылаан, кижиниң сеткилчүрээн доюлдурун, совет демократтыың амыдыралчы үндезин негелделери бүрүнү-биле илереттинин, дүгжүп турары-биле, Совет күрүнениң Алдын Хоойлузунуң чарыгбас көзээ кылдыр үнелеттинин, чайгаар-ла чоргааралды хайыктырып кээр-дир.

Чоргааранын хоойлузу хамаан чок, үжүк-бижин безин чок, карангы-будуулук, нешкүн амыдыралдыг, феодалдыг дарладлың адаанга бектедип, аш-чутка таваржып чораан тывалар Октябрь революциязының ачызында ол бүгүден хосталгаш, аас-кежиктиг хостуг амыдыралды чедип алган. 1944 чылда тыва чоннуң күзел-соруун өзугаар, Тыва Арат Республиканы Совет Эвилелиниң составынга Россия Федерациязының автономнуг облазы кылдыр хүлээп алганы, а 1961 чылда Тыва АССР кылдыр эде тургусканы Совет Тываның социал-экономиктиг шапкын хөгжүлдезинге көстүп көрбээн улуг эргилденің үеэи болган.

Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың ада сагыш салыышкынының база ленинчи национал политиканың хажык чок боттаныышкынының түүнелинде, шаандагы эрге-медел чок чораан Тыва—национал республика, тускай Конституциялыг, бот-башкарыр эргелиг болу бергени канчаар-даа аажок улуг өөрүшүү болгаш чоргаарал-дыр. Бо дээрге делегейде эң демократчы Алдын Хоойлувустуң ачы-хавыязы ол ышкажыл.

Шынап-ла, Тыва АССР-ниң баштайгы Конституциязында «Тыва АССР-ниң хамаатыларының кол эргелери, хосталгалары болгаш хүлээлгелери» деп бешки эгезин нижи номчаш, ССРЭ-ниң болгаш Россия Федерациязының чаа Конституцияларында бижиттингизээн одурут, сөс бүрүзүнде, совет кижи, оон чаагай чоруу дээш Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың ада сагыш-салыышкынының өндүр улуг программазы сиинниккенин эскербес арга чок-тур.

Мен тудутда ам 20 чыл дашчылап ажылдап тур мен. Бо үениң иштинде тудугжу өөрүм-биле микрорайоннарны, хөй-хөй улуг тудугларны тутчуп, чаңгыс хоорай чурттуг-ларывыска муң-муң кубометр чылыг, чырык квартираларны сөңнедивис. Бо дээрге, совет кижи, оон чаагай чоруун бедидер талазы-биле Алдын Хоойлувустуң негелделериниң боттаныышкынының көскү үлегер-чижээ-дир. Ынчангаш Тыва АССР-ниң Конституциязынга тудугжу бригадавыс коллективи чоргаарланып, аңаа харыы кылдыр чылда 300 муң рубльдиң ажылдарын кылыр хүлээлгевисти декабрь 25-ке чедир күүседир болгаш свердловчуларның эгелээшкинин өзугаар, бригаданың ажылчын күжүн бир кижиге кызыргаш, чыл планын хуусаа бетинде күүседирин шиитпирледивис.

Эрткен беш айларның планын 100 хуу күүседип, ниитизи-биле 104 муң рубльдиң ажылдарын кылдывыс.

Д. ЧҮЛДҮМ-ООЛ,
тудугжу.

СИБИРЬДЕ

ЭҢ УЛУГ НЕФТЬ ДАМЧЫДЫКЧЫЗЫ

Сургут-Полоцк нефть дамчыдыкчызынга күчүлүг сордурар станцияның тудуу эгелээн. Ол станцияны нефть дамчыдылгазының оруунда эвес, а Тюмеңде тудун турар. Технологтуг дериг херекселдер-биле «долдунган» блоктарны заводта белеткен кылып турар. Тудуг шолунге сөөртүп эккелген соонда оларны түгле эптээри артар. Ол чорук станцияны тудуп тургузарының хуусаазын үш-дөрт катап кызырар арганы бээр.

Узуну барык-ла 3,5 муң километр чер адааның магистралы чуртта эң улуг магистральдарның бирээзи болу бээр. Тудугжулар Урал сынын ажар, Обь, Иртыш, Волга, Ока хемнерниң дүвүн таварып эртерлер. Сургут биле Пермь аразында Сибирь участогу эңне парыы. Ында эртери берге тулаалар бар.

Нефть дамчыдыкчызының баштайгы золчээн келир чылын доозарын төлевилээн, а беш чылдың төнчүзүнге чедир станция төлевилээн күчүзүнге чедер. Ортаакы Обь чоогунуң болук байлак черлериниң нефтизи чаа магистраль дамчыштыр Горькийниң, Пермьниң, Ярославльдың, Москваның, Рязаньның нефть болбазыдыр черлериге чедер.

В. Жиляков,
СЭТА-ның корр.

Сургут.

ЭЖИНДИРИП ЧОРУУР ЛАБОРАТОРИЯЛАР

Братскиде зона гидрометеорология обсерваториязының эртем экспедициялары «Гидрохимин», «Усть-Илимец» деп теплоходтарга Усть-Илимскиниң суг шыгжамырынга үр хуусаалыг эжиндирээшкин кылып чорупкан. Олар кижи кылган далайның гидрометеорологтуг байдалын болгаш кижиниң ажыл-агыйжы ажыл-чорудулгазының аңаа салдарын өөренип көөрлер. Эртемденнерниң алыс сорулгазы болза, Ортаакы Ангара чоогунуң бойдузун камгалаар талазы-биле сүмелерни ажылдап кылыры болур.

Ангараның бассейнинге Братскиниң болгаш Усть-Илимскиниң суг тудугжуларының тургускан суг шыгжамырларын өөренип көөр талазы-биле улуг ажылды обсерватория чорудуп турар болгаш оларны ажыл-агыйжы шиңгээдип алырынга дузалап турар. Чоокта чаа обсерваторияның дузазы-биле Братскиниң суг шыгжамырының чалгыы эң-не айыылдыг районнарынга хаттың күжүн болгаш оон угланыышкының хемчээр автоматтыг херекселдерни тургускан. Ону 500 километр узун черге тургускан. Оон саң-түнгери судноолар башкарыкчыларынга, ыяш салдадыкчыларынга болгаш балыкчыларга херек.

М. СОВЕНКО,
СЭТА-ның корр.

Братск.
Иркутск область.

УКРАИН ССР. Черкасскиниң СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг химиктиг пос-таавы заводу бодунуң продукциязын чурттуң хөй-хөй районнарынче чорудуп, Сибирьниң болгаш Ыраккы Чөөн чүктүң чиик үлетпүрүнүң будүрүлгелериниң чагыглаарынче оныа кичээнгейни салып турар.

ЧУРУКТА: Красноярск крайның будүрүлгелериниче пос-таавыны чүдүрүп чорудуп турары.

И. ВОЛЧКОВТУҢ фотозу.
(СЭТА-ның фотохрониказы).

СОВЕТ-ЮГОСЛАВ НАЙЫРАЛДЫҢ МИТИНГИЗИ

(Төнчүзү. Эгезе 1-ги арында).

билчир чорукту улам көвүдедир төлээде, ийи партиларның төлээлекчилери бүгү деңнелдерге ужуражыры, дуржулга солчуру чугула деп санап турар бис. Бистер—ыпдыг харылзааларны бүгү талабиле хөгжүдер дээш, а ол ышкаш бистиң республикаларывыстың, крайларывыстың болгаш хоорайларывыстың аразында, күш-ажылчы коллективтериниң аразында калбак харылзааларны тургузары дээш туржуп турар бис.

Күрүне шугумунуң талазыбиле бодунуң үре-түңнелдиг боон турарын совет-югослав харылзаалар база көргүскен. Сөөлгү чылдарда парламент делегациялары, чазактар баштыңнары, министрлер бот-бодунга аян-чоруктарны кылган. Югославияның социалистиг бүгү республикаларының хөй санныг төлээлери Совет Эвилелинге чорааны өөрүнчүг боон турар.

Совет-югослав харылзааларга берге үелер турганын база билир силер. Ийи таланың чүткүлдериниң ачызында ол бүгү чайлаттынган болгаш бистиң харылзааларывыс накыралдың оруунче киргени бөгүн чугула деп, Ф. Д. Кулаков демдеглээн. Үк орук арыг, дорт болгаш аңаа чоруурунга чүү-даа шаптыктавазын дээш, бистен хамаржыр бүгү-ле чүүлдерни кылып турар бис. Югославия-биле харылзааларны хөгжүдүп тура, бис бурунгаар көрүп, амгы болгаш келир үелериниң ниити эргеажыктарын барымдаалап турар бис.

Чаа ниитилелди тургузарынга ССРЭ-ниң болгаш ЮСФР-ниң ажылчы чоннарының чедиишкиннери бистиң кады ажылдажылганыска эки үндезин боон турар.

Эрткен чылын совет улус чурттуң 60 чыл дуртузунда хөгжүлдезинин түңнелдерин дүрүм өзугаар чоргаарал-биле үндүрүп, ССРЭ-ниң чаа Конституциязын хүлээп алган. Сайзырангай социалистиг ниитилелди тургусканы, күчүлүг мурнакчы индустрияны, улуг социалистиг көдээ ажылагыйны тургусканы, канчаар-даа аажок улуг эртем-теориктиг болгаш культура талазыбиле депшилте бистиң эң кол чаалаан алыышкынывыс боон турар.

Коммунистиг тургузуушкунга совет улустуң чедиишкиннериниң дугайын Ф. Д. Кулаков чугаалаан. Ажылчы чоннарның материалдыг болгаш культурлуг хереглеелерин бүрүн долу хандырарын, совет кижи бүрүзү бодунуң бүгү талалыг сайзыралынга эң калбак аргаларлыг болурун СЭКП бодунуң ажыл-чорудулгазының дээди ужур-утказы кылдыр санап турар деп, ол демдеглээн.

Совет Эвилели өске социалистиг чурттар-биле кады таварылышкынны калбартып хаыладырыр, оны делегейниң бүгү районнарынга вентеридип, дедир эгиттинмес чүүл болдурарын туруштуу-биле чедип ап турар деп, Ф. Д. Кулаков оон ынай уламчылаан. Политиктиг чавырлышкынга шериг чавырлышкының немээри, чепсекти, бирги эәлчеглде ядролуг чепсекти эндере бүдүрерин хорууру, бүгү хересчи болуктериниң чимзеботтуг дүжүреринче угаарлышкаш амгы үеде оон чугула сорулга чок деп бис быжыыбиле бүүүреп турар бис. Агресчи болуктериниң чимзениишкиверинге удур шиитпирлиг демисел ам ковтуг чугула боон турар. Оларның кемниг бодалдарын үзе шаварынга бөгүн кажангызындан артык тайбыңга ынакшылдыг бүгү күштериниң бир демниг чоруу ноончуг чугула, бир демниг чорук база катап бир демниг чоруп!

Социалистиг чурттарның болгаш өске-даа дешилгелиг күштериниң тайбыңы болгаш делегейге айыыл чок чорукту быжыглаары дээш хөй талалыг демиселиге Югославия көскү черни эәлеп турарын Совет Эвилелинде билир. Маңаа хамаарыштыр югослав коммунистерниң удуртукчузу болгаш югослав күрүнениң баштынчызы эш Иосип Броз Титонуң бодунуң хуузунда киирип турар салыышкынарын билип база үнелеп турар. Амгы үениң үндезин айтырыгларының талазы-биле бистиң чурттарывыстың турштарының чоон болгаш домейлешкек чоруу делегей ареназынга бистиң моон соңгаарны кады хөделиишкиннериниң быжыглаарының эка үндезини болур. Эрткен дайынның кадыг-бергезин кады чурттан эрткен Совет Эвилели болгаш Югославия тайбың дээш ыдыктыг демиселге хол холдарындан туттунчун алган чоруур дээрзинге совет улус бүүүреп турар.

Аңгы-аңгы социал тургузуулуг күрүнелериниң тайбың кады ажылдажылгазының талазы-биле курс—совет даштыкы политиканың чаңгылыг чок курузу. НАТО чурттарының чепсегленишкинин улам күштелдирип турарын барымдаалаан, Совет Эвилелиниң болгаш социалистиг өске-даа чурттарның ап чорудун турары айыыл чок чоруктун хемчеглери ук курстун ужур-утказын болгаш угланыышкынын бичин-даа өскертпейн турар.

Өске күрүнелер-биле боттоттарының аразында дугурушканын өзугаар ССРЭ чепсектин кандыг-даа хевирин кызыгаарлаар болгаш хоруурунга беленин бистиң чурттувустуң удуртулгазы чаңгыс эвес удаа медеглеп келген.

Кала-даа каттышазының шимчээшкининиң тайбың, антиимпериалистиг сорулгаларын Совет Эвилели деткип турар, ук шимчээшкиниң база бир көскү киржикчизи Югославия болгай. Дайынның болгаш күчүлээшкиниң политиказынга удур, хөгжүн өлүрар аныяк чурттарны даштыкы монополияларның үптөрүнге удур улустарның хосталгазын болгаш хамаарышпас чоруун камгалаары дээш кала-даа каттышпас чурттарның демиселин бис деткип турар бис.

Коммунистиг болгаш ажылчын партияларының чаңгыс эвил болгаш кады ажылдажылгазы бистиң дайынчыларывыстың кандыг-даа чимзеннишкиннеринден күштүг дээрзинге бүүреп турар бис. Тайбыңны, ынчыл чок чорукту, кады ажылдажылганы болгаш социал депшилгени быжыглаарының антырыгларын шиитпирдээри дээш коммунистерниң чаңгыс аян фронт-биле чоруурунга шиитпирлиг Европаның коммунистиг болгаш ажылчын партияларының Берлин конференциязынга илереттингенин билир силер. Коммунистиг шимчээшкиниң күжү — оон бүгү отриттарының чаңгыс эвинде. «Бүгү чурттарның пролетарилери, каттыжыңар!» деп марксизм-ленинизмниң үндезилекчилериниң төөгүлүг кыйгырыы моон соңгаар-даа делегейниң ажылчы чоннарының дайынчы лозунгу боон артар.

Эш Ф. Д. Кулаковтуң чугаазын ханы кичээнгей-биле дыңнаан болгаш үргүлчүлелдиг адыш часкаашкыннары үзе кирип турган.

Ф. Д. Кулаков совет-югослав найыралдың болгаш кады ажылдажылганың демдээ кылдыр комбинаттың коллективинге СЭКП-ниң делегациязының мурнундан турасказалдыг белекти — Коммунистиг партияның болгаш Совет күрүнениң үндезилекчизиниң, делегей пролетариадының баштынчызы Владимир Ильич Ленинниң портредин тыныскан.

СЭКП-ниң делегациязы олла хүн Смедерово общинаның партия комитединің кежигүннери-биле ужурашкан. «Годомин» деп аграр-үлетпүр комбинадынга база чораан.

Сербияның Коммунистер эвилелиниң ТК-зының Президиумунуң секретары Ш. Галович, ЮКЭ ТК-ның Президиумунуң кежигүнү, ЮСФР-ниң ССРЭ-де элчини Й. Смоле болгаш албаниның өске-даа кижилери СЭКП-ниң делегациязын үдеп чораан.

«БИЧИИ ЧЕР»—ГРЕЦИЯДА

АФИНЫ. СЭКП ТК-ның Чингине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы эш Л. И. Брежневтин «Бичии чер» деп сактыышкының Грециянын «Ризоспастис» болгаш «Проини алефтеротипия» деп солуннары парлап эгелээн. «Проини элефтеротипия» солун киирилде чүүлүнге мынча деп бижээн: «Леонид Брежнев 1941—1945 чылдарның дайынының киржикчизи, дайынның айылын караа-биле көрүп эткен, ынчангаш бөгүн ол — делегейде дүшкүүрлүг чорукту чавырыллырар, тайбың догуннаашкын, чепсегленишкиннерни дүжүрер болгаш делегейге тайбын дээш бирги демиселчи боон турар».

Леонид Брежневтин «Бичии чери»—чүгле дайынчының сактыышкыны боон турар эвес, харын дайын деп чүвени моон соңгаар кажан-даа катаптавас ужурлуг дээрзин келир үениң салгалдарынга сагындырып турар.

(СЭТА).

БҮГҮ ДИПТЕРДЕН

● **ВАРШАВА.** 1975 чылдың төнчүзүнде Гданьскиде ажылалга кирген нефть ажылдап кылыр комбинат продукциязын чаа-чаа хевирлерин будүрерин шиңгээдип ап турар. Сөөлгү үеде шиңгээдип алган продукция болза, «Супероль-СВ-40» деп улуг күчүлүг дизель шимчедикчилеринге хереглээр үс болур.

Үк будүрүлге амгы үеде экстрактыларын, чаар үстерни, асфальттарны, күгүрүү, газты будүрүп турар. Комбинат долу күчү-биле ажылдап эгелээн соонда чылда-ла үш миллион тонна нефтини ажылдап кылыр.

● **ПАРИЖ.** Франциянын найысылалыынга болгаш оон чоокавызында департаментилерге 1977 чылдың дургузунда хоозурап, бууран будүрүлгелерниң, заводтарының, фабрикаларының, компаниялардың болгаш фирмаларның саны 3683 четкен деп статистика болгаш экономиктиг шинчилелдерниң национал институту дыңнаткан. Мындыг хоозураашкыннар үлетпүр секторунда көвүдээн азы 27 хуу өскен.

ЛОНДОН. Июнь 8-ке чедир медээни өзугаар алырга, Великобританияда ажыл чок кижилерниң ниити саны 1 млн. 446 муң четкен. Бо дээрге бир ай мурнунда турганындан 60 муң кижиге өскени ол. Соңгу Ирландияда ажыл чоктарның саны эң хөй: ол можунуң ажыл кылып шыдаар бүгү кижилериниң 11,8 хуузу ажыл чок, «артык кижилер» боон турар.

● **ХАРТУМ.** Суданның мурнуу чүгүнде тудуп эгелээн Джонгли деп канал көдээ ажыл-агыйга чыл саныда-ла 4 миллиард кубометр хире сугну бээр. Каналдың узун дурту 280 км, калбаа 52, а ханыы—4,5 метр болур. Оон тудуун үш чартык чыл иштинде доозарын көрүп турар.

● **САН-ХОСЕ.** «Американ поркинг» дээр америк компанияга хамааржыр баңан плантацияларының ажылчыннары ажыл соксатканнар. Олар администрация чери-биле тарган керээлерниң негелделерин күүседирин негеп турар. Болунуң эштериниң ажыл соксадыышкының деткиири-биле «Бандеко» дээр голланд компанияга хамааржыр плантацияларның ажылчыннары база ажыл соксаткан.

● **РАНГУН.** Бижик билбес чорукту узуткаар талазы-биле массалыг кампаниянын үезинде назы четкен миллион эжыг бирмажылар номчуп, бижип, санап билир кылдыр өөренип алган. Бо ажылды 1964 чылдан бээр доктаамал чорудуп келген. Оон түнелинде Бирманың чурттакчылыг он-он суурлары бижик билир чурттакчылыг суурлар кылдыр чарлаттынган. Бо кампанияга 250 муң эки турачы башкылар киришкен. Амгы үшкү дөрт чылда 4400 эге школаларны организастаар сорулга оларның мурнунда тургустунган.

● **БЕЙРУТ.** Тель-Авив далайга эәлчеглиг дээрбечи чорукту үүлгеткен. Израильдин шериг судноолары Ливанның эриктерине чүүк сөөртүр судно үдеп чораан патруль судноларынче халдаан. Шак ажыг үеде аткылашканының түнелинде ливан бир судно дыка үрелген.

ЭЖЕЛЕКЧИЛЕРНИҢ ПЛАНЫНГА ХАРЫЫ

ЛУАНДА. (СЭТА). Мурнуу-Африканың эжелекчилери алмаз, уран болгаш өске-даа байлактар-биле бай Намибияның девискээринге дарлаашкынны, үптээшкинни хевээр арттырары-биле чалча өзу-чурумну тургузарын бодап турар. Бо чылдың төнчүзүнде болур «соңгулдага» киржирибиле соңгукчуларны дамзылаары июнь 26-да эгелээр деп Намибиниың төвү Виндхукка чарлаан.

Чалча өзу-чурумга бодунуң төлээлекчилерин арттырын алыр дээш эжелекчилер шериг болгаш шагдаа күжү-биле патриоттарны, активчилерни тудуп хоругдаш, бодунуң чалчаларынга боо-чепсекти, акшаны харам чокка берип турар. Намибияже чаа шериг келектерин октап турар.

Мурнуу-барыын Африканың улусчу организациязы (СВАПО) бо таварылгада Мурнуу-Африка Республиканың бүгү шериглерин үндүрерин, соңгулданы КНО-нуң хайгааралы-биле эрттирерин негээн. Соок-язы ылгакчыларының чаа кажарлаашкыннарынга патриоттар долу хосталга болгаш хамаарышпас чорук дээш чепсектиг демиселди улам күштелдирери-биле харыылаар деп, СВАПО-нуң президентизи Сэм Нуйома Луандага турган, медеглээн.

ГАВАНА—XI ФЕСТИВАЛЬДЫҢ НАЙЫСЫЛАЛЫ

Социалистиг Кубаның найысылалы, үлетүрүнүң, культураның болгаш эртемниң улуг төвү—Гавана чыл келген тудум өзүп, улам-па чаагай-ыттынып, экижип турар. Хосталга Ортуулуунуң бүгү чурттакчылары-биле бир дөмей, Гавананың чурттакчылары чугула болуушкун—Аныяктарның болгаш студентилерниң XI Бүгү-делегей фестивалын манап турарлар. Аныяктар шуулганының демдээн чураан өөнүт лозуннар, плакаттар куба хоорайларының болгаш суурларының кудумчуларын, шөлдерин каастаан.

ЧУРУКТАРДА: Кубаның найысылалы —Гавана; Гавананың ыыстары.

Наталья ЧИГИРЬНИҢ фотозу.

(СЭТА-ның фотохрониказы).

ЧАРЖЫНЧЫГ ТҮҢНЕЛДЕР

ГАВАНА. (СЭТА). Урутвайның амгы өзу-чуруму эрге-чагыргага беш чыл болганының соонда чуртта экономиктиг, политиктиг, социал кризис калбарган деп Пренса Латина (ПЛ) агентилел дыңнаткан.

Бо чылдарда амыдыран, чурттаарының аргазы 1000 хуу аартаан, ылангыы эт, сүт, үнүш үзү, чуурга болгаш өске-даа продуктуларының өртээ, квартира хөлезизи улгаткан.

Урутвай эрге-чагыргаларның экономиктиг политиказы ажылчы чоннарны кончуп турар: ажыл төлевири 40 хуу кызырылган, күш-ажыл ылыр кижилериниң 15 хуузу ажыл чок. Көдээ ажыл-агыйда кризис нептерээн.

Чонну истеп-сүрер чорук көвүдээн: 7 муң политиктиг хоругдаттырганнар кара-бажыңнарда, муң-муң кижилер ис чок читкен, 15 муң хамаатыларның политиктиг эргелерин казаан. Истеп-сүрер чоруктар, тудуп хоругдаашкыннар болгаш патриоттарны шаажылаары үргүлчүлеп турар. Демократтыг эргелерни, хосталгаларны баскан. 800 муң ажыг кижи төрээн чуртун катташ, чоруткан.

ЗАИР

Тайылбыр булуңу

Заир—Африканың экватор кезээнде күрүне. Оон деискээри—2.345 муң кв. км, чону—24 млн. кижи. Үк чурт бежен ажыг чыл иштинде Бельгияның колониалдыг чагыргазында турган болгаш Бельгия Конгозу деп аттыг турган.

Хамаарышпас чорукту 1960 чылда чедип алган. Ол-ла чылын империалистерниң болгаш иштики реакцияның сулчээзинин түңнелинде чурттуң Патрис Лумумба баштаан баштайгы национал чазаа дүшкен. Амгы өзу-чурум 1965 чылда тургустунган.

Заир казымал байлак курлавырларының талазы-биле Африкада эң-не бай чурттарның бирээзи. Кобальтының, кулавырларының болгаш ону казып тыварының талалы-биле ол чурт делегейде бирги черни эәлеп турар. Делегейде (ССРЭ чокка) будүрүп турар алмазтарның 60 хуузун база ол чурт берип турар. Честин, цинктин, ак коргулчуннуң, уранның, марганецтиң, демир рудазының казымал байлактары ында кончуг хөй. Казымал байлактарның кол курлавырлары Шаба (мурнунда Катанга) провинциязында.

Чурттуң экономиказында, ылангыы даг-руда үлетпүрүнде, тергиндекчи байдалды Бельгияның, Англияның болгаш ГФР-ниң монополиялары эәлеп турар- хевээр. Америк монополияларының Заирде капитал салыышкыннары бир миллиард доллар чедип турар.

Заирниң мурнуу талазында Франция-Бельгия-АКШ-ның «камгалаачы» шериг операциязы — империалистиг чурттарның өске биче чурттарның иштики хереткеринче ажык холгаарлаашкынының база бир херечизи болур. 1960 чылда хамаарышпас чорукту чедип алган соонда, Конго Республикаже (ам Заир) империалистиг чурттар каш-даа удаа халдаан болгай. Оларның колла сорулгазы—кандыг-даа арга-биле кайгамчык байлак чуртка хамаарыштыр тергиндекчи байдалды арттырып алыры-дыр. Барын чүүтүн чурттарының монополиялары ол чурттуң байлактарын кам-хаыра чок ап келгенинин түңнелинде, Заирниң өрези 3—4 млрд. доллар чедип турар.

Чурттуң хамаатылары оон деиш үнүп турар. Чүгле Шаба провинциязындан безин 250 муң кижи кадыг-дошкун ажылаашкыннардан, аш-чуттан кожа чурттарже дезе берген.

Мобуту баштаан Заир чазактың аштырыышкыны даштыкы монополияларга дыка улуг каражаны чедирер ийик. Ынчангаш барын чүүтүн шериг эрге-чагыргазылары Заирде каргыс шагдаа хүлээлгени күүседип турары ол. Оон-биле кады империалистиг чурттар африкажыларның боттоттары дайылдажыр угланыышкынны база боттандырып турар. Марокконуң, Египеттиң, Сенегалдың шериг албанныгларын Заирже октап турары оон бир херечизи болур. Кыдаттың маожу удуртулгазы база тура халышкаларга удур демиселди долуу-биле деткип турар.

Американың Каттышкан Штаттарының талазындан Заирниң иштики хереткеринге холгаарлаашкыны дыка улгадып турар, харын-даа Африкада интервенцияны чамдыр америк солуннар вьетнам дайыны-биле домейлеп турар апарган. Заирже америк шериглерин чорудуп турары дээрге-ле, Африка дээрзинде эң-не реаксыдыг күштерни деткип турары ол болур.

Америк империализминиң болгаш оон дузалакчыларының Африкада агрессчи үүлгедиглери ында чурттарның шиитпирлиг удурланыышкынынга таваржып турар. Империалистерниң Африка дээрге чорудуп турар чаа колониалдыг политиказының бууран дүжери чайлаш чок дээрзин билдингир.

«Интернационалчы патриоттар бис»

ТАШКЕНТ, Узбекистанга «Интернационалчы патриоттар бис!» деп фестиваль эрткен. Аңаа бүгү Узбекистанның аныяктары киришкен. Ырларны, танцыларны эң дээре күүседири дээш конкурстарга ажылчыннар, кожахозчулар, инженерлер, студентилер боттарының мергежилин көргүзүп, спорттуң шериг-техниктиг болгаш өске-даа хевирлеринге маргылдааларны эрттирген.

Москвадан, Ленинградтан, Иваново болгаш Новгород областардан келген аныяк өолдар болгаш кыстар, республиканың дээди өредилге черлеринде өөренип турар даштыкы хөй чурттарның телээлекчилери фестивальдың аалчылары болганнар.

Узбекистанның аныяктары Төрээн чуртка, Коммунистиг партияга кызыгаар чок бердингенин көргүскеннер.

Найырал байырлалының тиилекчилери Гаванага аныяктарның болгаш студентилериң Бүгү-делегей фестивалынга Узбекистанны телээлээрлер.

ЧУРУКТА: Ташкентиниң пес болгаш чиик үлетпүр институдунуң студентизи Мигдалия Форнаристиң (Куба) фестивальдың киржикчилериниң аразында турары.

А. АВАЗОВТУҢ болгаш Р. ШАМСУТДИНОВТУҢ фотозу.

(СЭТА-ның фотохрониказы).

Ном болгаш номчукчу

АЖЫКТЫГ БОЛГАШ ҮНЕЛИГ

Чоокта чаа мөчээн, РСФСР-ниң алдарлыг эмчизи Доржу Көк-оолович Куулардың «Эмчиниң демдеглелдери» деп номун номчукчулар улуг сонуургал-биле хүлээп алган. Ук иозга хамаарыштыр Бай-Тайга районнуң Бай-Тал суурдан З. Салчак болгаш Кызыл хоорайдан Ч. Серен-оол олар боттарының бодалын, санал-оналын илереткен чагааларны редакцияже чоруткан. Чыргал-оол Серен-оолдуң чамдык бодалдарын моон адаанда парладывыс.

Номда кирген факт, барымдааларны автор бодунуң эртеминин, ажылының аайы-биле элээн үе иштинде чыып, белеткеп келгеш, чеченчиткен чугаалар хевиринге чыындыкылдыр парлаткан.

Чыындыда кирип турар рассказтарның, очерктериниң утка-хөөнү, сорулгазы колдуунда каранды, бүдүүлүк кижилериниң аажы-чаңында, амыдырал-чуртталгазында, мээ-медерелинде артыш калган багай чаңчылдарын болгаш лама, хамнарның хоозун суртаалын, «эмнээшкиннерин» сойгалаары, чамдык аарыгларның тыштыр чылдагаанарын эртем ёзуу-биле тайылбырлаары болуп турар. Мен бодаарымга, ол чөптүг сорулга. Оны автор амыдыралдан алган бөдүүн, тодаргай чижектерге даянган, дээштиг, солун кылдыр бижип тайылбырлаан.

Ном масса чонга (ылаңгыя көдээ чонга) үгле солун болур эвес, харын ажыктыг, кижизидикчи ужур-дузалыг дээрзи чигзиниг чок. Үүге дээрге, анда кирген чамдык чижектерде айытканнар ышкаш кижилер бисте ам-даа эвээш эвес. Ол ышкаш чамдык аарыгларның демдектерин, оларның тыпты бээр чылдагаанарын ийи-чаңгыс номчукчулар боттарындан-даа тып ап, бодаып, баш удур хемчег эп болур ындыг профилактиктиг ужур-дуза баа бар. Чыындының эң-не үнелиг талазы, мен бодаарымга, иомда бижиттинген болуушкуннарны автор эртем-материалисти болгаш атеисти ёзу-биле тайылбырлаанында.

Чыынды элээн каш бөлүктерден тургустунган. Бирги бөлүкте чыпшынывычал (халдавырлыг) аарыглар дугайында чугаалап турар. Оон тодаргай чижээ: сөөк туберкулёзу болгаш кыжалап аараан ийи кижиниң, ол аарыгларның тыштыр чылдагаанарын, демдектерин, ужуктарын билбезиниң хараазы-биле аарыгны үгдереткенин, культура, билиниң кудузунуң, бүдүүлүүнүң ужун янзы-бүрү кара эмнерни хемчээл чокка ажыглаан турган дорайтаткаының база ол-ла аарыгларны совет медицинаның канчаар белеги-биле эмнеп каанын тодаргай бижип көргүскен.

Ийиги—«Арганың хайы» деп бөлүкте хөй арага ишкининден клиниктиг өлүмге таваржып, соок бажыңга чыткаш дирлиш кээп, төрелдерин, чоок кижилерин коргуткан кижиниң дугайын, одеколон ижип чораан кижи канчап шуут эмнеттинмес кылдыр согуларганын бижип көргүскен болгаш ол чижектерни медицина талазы-биле угаадың тайылбырлааны чедимчелиг. Бо чижектер арагага хандыкшылдыг кижилерге сагындырыг болуп, оон эрте дээре адырлырынче кыйгы болуп дыңналып турар.

Каранды, бүдүүлүк чорукту лама, хамнарның канчаар ажыглаан чораанын, чамдык кижилериниң караанга янзы-бүрү чүвелер көстү бээри, үнүнүң чиде бээри, душ-дүл көөрү, ийлээри дээш чижектиг аарыгларның канчаар болу бээрин, «аът дужаары», «дүңгүр эдери» дээш чижектиг чугааларның кандыг янзы тыптыш кээрин «Билиг—эртемни тургузар, бүдүүлүк—шажынны тургузар» деп улуг эгеде хөй диригг чижектер-биле көргүскен. Аңаа хамаарыштыр база эртем-атеистиг тайылбырны автор кылган. Чонну атеистиг, материалисчи делегей көрүүшкүүнге кижизидиринге бо эгениң ады безин улуг ужур-дузалыг.

«Норбу кырганның чугаазы» деп тускайлаң эгеде совет медицинаның сайызыралын көргүзер сорулга салдынган. Чоокка чедир эмнеттинмес «чинге» аарыгны (ак-өөш рагын) кезиишкин аргазы-биле канчаар чедишкинниг эмнээнин тодаргай факт-биле көргүскени бир чижек-тир.

Ук чыынды уран-чеченинин-даа, утка-шынарынын-даа талазы-биле чедимчелиг бижиттинген.

Естествознание (боттут делегей дугайында эртем) эртемниниң аразында медицина эртеми кол черни эзлеп турар. Чүүе дээрге, ол естествознаниениң бүгү-ле эртем адырларының болгаш өске-даа эртемнерниң чедишкиннэринге үндезилеттинин, даянын сайыраап турар.

Медицина темазынга бижиттинген тыва чечен-чогаал Д. К. Куулар эмчиниң бо номундан аңыда бистин республикада барык чок деп болур.

Доржу Көк-оолович Куулардың бо чыындызын ажыктыг, үнелиг ном деп санаардыр мен.

Ч. СЕРЕН-ООЛ.

Чаа ном

ЧЕТПЕСТЕРНИ СОЙГАЛАП...

Василий Монгуштуң сатиралыг болгаш шоодуглуг рассказтарын республика солуннарының арыннарындан номчукчулар сонуургап номчуп турар. Амыдырал-чуртталгада четпестерни сойгалап илереткен дээштиг рассказтарны автор бижип турар. Оон ындыг чогаалдарының чыындызы «КАТКЫ БАЖЫ КАТКАН ЭВЕС...» деп ат-биле 1975 чылда тускай ном кылдыр парлаттынын үнген. Ол номчукчуларның эки деп үнеделин алган. Автор шүгүмчүледдиг проза чогаалдарын бижиирин уламчылавышаан.

Оон рассказтарының чийги чыындызы «КАДАЙ-КЫСТЫҢ ЧАҢЫ ЧАРАШ» деп ат-биле ам удавас үнер. Ол шоодуглуг болгаш баштак чугааларның ному 8 парлаар ама, 5000 экземпляр кылдыр парлаттынар. Ында дөртен ажыг рассказтар кирип турар. Чурук каастылгазын аныяк чурукчу В. Донгак чедимчелиг кылган.

К. ТҮЛҮШ.

Алгаар

Бөгүн республикага бүргеп, алзыр, чамдык черлерге дыкмиреп, чаъс чаар чадавас. Барын чүк углапыышкынныг хаттың дүргени секундада 5—10, чамдык районнарга 9—14 метр чедер. Агаарның температураза 25—30, чамдык районнарга 31—36 градус изиг болур. Кызылга булуттаар, чагбас. Хаттың дүргени секундада 7—12 метр чедер. Агаарның температураза 31—33 градус изиг болур.

Редактор В. С. ШАРАВИЙ

СПОРТ • СПОРТ • СПОРТ

Александр Шойдук — чемпион

Красноярскиниң машина чудуушкунунуң заводунуң директору чораан, Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры, ССРЭ-ниң Күрүне шаңналының лауреады Владилен Петрович Котельниковка тураскаатканы Бүгү-эвилелдиң хостуг хүреш маргылдаазы Красноярскиге болуп эрткен.

Аңаа тоо эвилелдешкен республикадан, он ажыг областардан, крайлардан, автономнуг республикалардан ниитизи-биле 350 мөгелер күжүн шенешкен. Ол улуг маргылдаага Тыва АССР-ниң шилиндек командазы база киришкен.

52 килограмм деңзилиг мөгелерниң хүрежинге 18 кижи хүрешкен. Оларның алдызы ССРЭ-ниң спорт мастерлери, а артканнары мастерге кандидаттар. Бо деңзиг бистиң республиканың мөгеан хостуг хүрешке ССРЭ-ниң спорт мастери Александр Шойдук кончуг эки хүрежип, Бүгү-эвилел маргылдаазының чемпиону болган.

Красноярскиниң педагогика институдунуң студентизи бистиң чаңгыс чер чурттуувус Сергей Адыгзы эң чиик деңзиге ийиги черни алгаш, ССРЭ-ниң спорт мастериниң нормазын күүсеткен. «Ол тиилелгеже чүткүл дээш» деп тускай шаңналды база алган.

В. ЧАДАМБА.

ЧУРУКТАРДА: А. Шойдук (үстүнде); С. Адыгзы.

Авторнуң фотолары.

Спартакиадаже чорупкан

Спорттуң национал хевирлеринге Сибирь болгаш Ыраккы Чоон чүк улустарының спартакиадазы чылдың-на эртип турар. Бо маргылдаа июнь 23—25 хүнеринде Хакас автономнуг областың төвү Абаканга болур. Аңаа Бурят, Якут, Тыва АССР-лериниң, Даг-Алтай, Хакас автономнуг областарының, Ачинск, Бурят, Усть-Орда Бурят автономнуг округтарының шилиндек командалары киржикир. Спартакиаданың программазында тыва, бурят, хакас хүрештер, якут халышы, ча адары, шой көдүрери кирип турар.

Бо улуг маргылдаага киржири-биле Тыва АССР-ниң шилиндек командазы дүүн Кызылдан Абаканче ужуп чорупкан. Тыва хүрешке Сергей Биче-оол (Кызыл), Николай Ондар (Чоон-Хемчик), Ооржак Өлзей-оол (Кызыл), бурят хүрешке Александр Монгуш (Кызыл район), хакас хүрешке РСФСР-ниң спорт мастерлери Владимир Балчый-оол (Барыын-Хемчик), Ооржак Дапыл база Иван Хургал (ийилээ Кызыл) болгаш өске-даа шыырак мөгелер хүрежир. Якут халышка РСФСР-ниң спорт мастери Виктор Макаров (Кызыл), Владимир Ковалев (Хову-Аксы), шой көдүрериниге РСФСР-ниң спорт мастери Иван Крошко (Ак-Довурак) болгаш өске-даа спортчулар киржир. Ча адарынга бистиң республиканың кол командазы РСФСР-ниң бирги черни дээш маргылдаага киржип турары-биле аныяктардан тургустунган команданы спартакиадаже чоруткан.

1977 чылда Тываның командазы чемпион болган.

Т. ХЕРТЕК.

Шыдыраага бодал херек

КАЙДА ХӨЙҮЛ, ЭВЭЭЖИЛ?

«Амгы үеде бар бүгү-ле оюнларның эң-не солуну шыдыраа болур. Ол—кижиниң культуразын байыдар, билиин калбартыр, угаан-бодалын сайызырадыр болгаш кижилериниң аразында найыралдыг харылзааларны экижидиринге дузалаар» деп совет гроссмейстер П. Керестиң сөстери-биле чөпшээрешпес арга чок.

Шыдыраа — тыва улустуң ынак оюну. Аңаа хандыкшылдыг кижилер республиканың хоорайларында-даа, көдээзинде-даа эвээш эвес.

Шыдыраачыларның мергежилин бедидер, санын көвүдедир талазы-биле ажылдарны спорт ниитилелдери чорудуп турар. «Тувинская правда», «Шын» солуннар ол солуларга дүүштүр бодалгалар болгаш этюдтар олимпиадаларын чылдың-на эрттирип турар. Солуннарның номчукчулары ону бодаан чагааларын редакцияларже чорудуп турар. Аңаа үндезилеп алгаш, кайы районда, хоорайда хөй азы эвээш шыдыраачы барын санап көргеп бис.

1978 чылдың эрткен айларында байдал-биле алырга эң-не хөй чагааны Кызыл хоорайның, Бии-Хем, Барыын-Хемчик, Улуг-Хем, Кызыл, Өвүр, Таңды районнарының чурттакчылары чоруткан. Каа-Хем, Бай-Тайга, Эрзин, Тес-Хем, Тоожу районнардан ийи-чаңгыс, чамдыктарындан бодалгалар бодаан чагаалар шуут келбээн. Моон алгаш көөрге, ол черлерде шыдыраа сайызыравайн турар. Оон тодаргай херечиин бо районнардан республика маргылдаазынга ойнаан спортчуларның мергежили чавыс болуп келген.

Шагаан-Арыгда, Хову-Аксында, Сарыг-Септе шыдыраачылар кончуг ховар. Улуг-Хемде шыдыраачылар бар-даа болза район төвүнде чурттавайн турар.

Шыдыраа сайызравайн турар деп адаткан районнар болгаш хоорайның, суурларның спорт удуртукчулары моон түңнелди үндүрүп, улустуң ынак оюнун сайызырадып, өнпередир хемчегларни алза чогуур.

Н. ШИШИГИН,
Тываның шыдыраа федерациязының даргазының орадакчызы.

БИСТИҢ КОЛЛЕКТИВТЕ

Самагалдайның «Сельхозтехника» салбырының коллективинде шыдыраа маргылдааларын, оон бодалгаларын бодаар конкурстарны үргүлчү эрттирип турар. Аңаа хандыкшылдыг кижилер бүдүрүлгеде көвүдеп орар. Эң эки шыдыраачыларга экономист Сүндүвей Монге, техниктиг ажаалда станциязының ажылдакчызы Чурум Донгур хамаажыр. Шыдыраа бодалгалары бодаарынга Кара-оол Лапчаа, Владимир Кызыл-оол, Владимир Шойдак ылгалып турар.

Маргылдааларның тиилекчилериниге тураскаалдыг бедектерни, мактал бижиктерни тысып турар. Коллективтиг «Механизатор» хана-солунунга оларның ат-фамилияларын бижээш, шыдыраа бодалгаларын парлап келген.

Шыдыраага болгаш оон бодалгаларын бодаарынга маргылдааны чыл тоңчүүнде эрттирерин планнаан бис.

«Шын» солунунуң номчукчуларынга дараазында шыдыраа бодалгазын бодаары-биле чоруттум.

П. АРТАМОНОВ.

Ийи көштен мат

ТЫВА АССР-ГЕ СОВЕТ МУЗЫКА БАЙЫРЛААЛЫ

1978 чылдың июнь 24-тен 30-ге чедир үеде Тыва АССР-ге совет музыканың байырлалы болуп эртер.

ПРОГРАММАЗЫ

ИЮНЬ 23-те: «Совет Тываның 5 чылы» стадионга байырлал концерти. Эгелээри 18.30 шакта.

ИЮНЬ 24-те: Тываның хөгжүм-шии театрынга байырлалдың ажыдыышкыны 18.00 шакта.

ИЮНЬ 25-тен 29-ка ЧЕДИР ҮЕДЕ: заводтар, фабрикалар, тудуглар ажылчыннарынга, көдээ ажыл-агыйның ишчилеринге, студентилерге, школачыларга, Совет Армияның дайынчыларынга концерттер; композиторлар, күүседикчилер, шүлүкчүлер, хөгжүм коллективтери-биле чогаадыкчы ужуражыышкыннар республиканың хоорайларынга болгаш районнарынга бооп эртер.

ИЮНЬ 30-де: «Совет Тываның 5 чылы» стадионга байырлалдың түннел концерти 18.00 шакта эгелээр.

БАЙЫРЛАЛДЫҢ КИРЖИКЧИЛЕРИ:

РСФСР-ниң улустуң артизи, РСФСР-ниң Күрүне шаңналының лауреады **Баудоржу ЯМПИЛОВ;**

РСФСР-ниң улустуң артизи **Ян ФРЕНКЕЛЬ;**

РСФСР-ниң уран үүлүнүң алдарлыг ажылдакчызы, Александров аттыг шаңналдың лауреады **Людмила ЛЯДОВА;**

РСФСР-ниң уран үүлүнүң алдарлыг ажылдакчызы, Бурят АССР-ниң Күрүне шаңналының лауреады **Жигжит БАТУЕВ;**

РСФСР-ниң уран үүлүнүң алдарлыг ажылдакчызы, Тыва АССР-ниң Күрүне шаңналының лауреады **Алексей ЧЫРГАЛ-ООЛ;**

Дагестан АССР-ниң улустуң артизи, Дагестанның Күрүне шаңналының лауреады **Ширбани ЧАЛАЕВ;**

Тыва болгаш Бурят АССР-лериниң уран үүлүнүң алдарлыг ажылдакчызы **Леонид ИЗРАЙЛЕВИЧ;**

Тыва АССР-ниң культуразының алдарлыг ажылдакчызы **Ростислав КЕНДЕНБИЛЬ.**

Композиторлар: **Владислав КАЗЕНИН, Хүреш-оол ДАМБА, Борис НУХОВ.**

Феликс ЛАУБЕ—шүлүкчү.

Музыковед, РСФСР-ниң культуразының алдарлыг ажылдакчызы **Геннадий НИКИТИН.**

КҮҮСЕДИКЧИЛЕРИ:

Москванын, Ростовтун, Бурятияның, Тываның күрүне филармонияларының, Бүгү-эвилел радиозунуң болгаш Төп телевидениениң, Росконцерттиң, Москонцерттиң, Москванын, Ленинградтың, Бурятияның, Тываның хөгжүм театрларының ыраажылары.

РСФСР-ниң Композиторлар эвилели.
ССРЭ-ниң Ленин орденниг Композиторлар эвилелиниң совет музыканы пропагандалаар талазы-биле Бүгү-эвилел бюрозу.
Тыва АССР-ниң Культура министерствозу.
Тываның күрүне филармониязы.

телевидение

ИЮНЬ 23-ТЕ

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

10.00—«Ye». Информастыг программа.
10.35—Эртенги гимнастика.
10.55—«Спортчу класс».
11.40—«Көдээ башкы». Уран-чечен фильм.
13.20—**«Театр дугайында чечен чугаалар».**
14.40—16.00—Чапсар.
16.00—**«Сээн адың комсомолчу болза».** Документалдыг телефильм.
16.50—Полесьениң **«Ленко»** деп ыр болгаш танцының күрүне ансамблиниң концерти. Киевтен дамчыдылга.
17.20—**«Москва болгаш москвачылар».**

КЫЗЫЛДАН

17.50—Телемедээлер.
18.05—**«Тыва неделя».** Информастыг программа.
18.25—Чарладар.
18.30—**ВЛКСМ-ниң 60 чылынга болгаш аныяктарның база студентилериниң XI Бүгү-делегей фестивалынга тураскаатканы аныяктарның «Найырал» деп республика фестивалының байырлыг ажыдыышкыны.** Кызыл хоорайның Совет Тываның 5 чылы аттыг стадиондан дорт дамчыдылга.
20.50—Телешиниң баштайгы көргүзүү. Н. В. Гоголь—**«Ойнакчылар».**
22.30—**«Ye».** Информастыг программа.
23.00—01.10—**«Чаагай ажылышче». «Красный пролетарий»** деп станок тудуунун заводунуң ажылчыннар коллективиниң Москванын М. Горький аттыг уран-чечен үлегерлиг театрының школа-студиязының доозукчулары-биле ужуражыышкыны. Төнгенде—медээлер.

ИЙИГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

17.50—**«Биче черде чурукчулар».**
18.00—**«Шуптузу чаңгызы дээш, чаңгызы шуптузу дээш».** Ленинградтан дамчыдылга.
18.45—Самбо талазы-биле ССРЭ-ниң чемпионады. Ташкентиден дамчыдылга.
19.30—Медээлер.
19.45—**«РСДРП-ниң II съездиниң 75 чылынга». «Партияның тургустуганы».** Документалдыг фильм.
20.05—20.50—Делегейниң П. И. Чайковский аттыг VI конкурзунуң хүн демдеглели. Дамчыдылганы Э. Беляева чорудар.

КИНО

ИЮНЬ 23-ТЕ

«НАЙЫРАЛ»: «Салдыг ажаакчы» 9.30, **«Кызыл дипкурьерлер»** 11.00, **«Министр болуксаар мен»** 13.30, 15.20, 17.10, 19.00, 20.50 шактарда.

«ПИОНЕР»: «Мультчыынды» 10.50, **«Легенда ынчаар эгелээн»** 12.20, 14.00, 15.40, **«Солдаттар кадайлары»** 17.20, 19.10, 21.00 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Кипочыынды. **«Бай Садко»** 10.00, **«Бүзээлээшкин»** 15.00, 19.30 шактарда.

«ВОСТОК»: «Ынакшыл—амыдырал» 15.00, 17.50, 19.40 шактарда.

«ЧАЙГЫ»: «Алдын хемчегеш» 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

ӨӨРЕДИЛГЕЖЕ ЧАЛАП ТУР

Кызылдың медицина училищези 1978—1979 өөредилге чылында сургуулдар хүлээп алырын чарлап тур.

Фельдшер салбырынга өөренир хуусаазы 2 чыл 6 ай, сестралар салбырынга 1 чыл 10 ай.

Билдириишкиннерни июль 1-ден август 14-ке чедир хүлээп алыр.

Киреринге күзөөнчер орус дылга (диктант-сочинение), химияга (эзс-биле) шылгалда дужаар.

Директорга билдириишкинге эртемниң дугайында документини (боду-биле), 286 майык ёзугаар эмчи шынылгазын, 6 фото-чурукту, күш-ажыл дептериниң ушта бижилгени, өгбүлезиниң составының болгаш ада-иезиниң шалыының дугайында шынылганы кожар.

Август 22—24-те училищеге киир санаар.

Училищеге хүлээп алганнарны ниити чурум ёзугаар стипендия-биле хандырар. Хереглээнчерге ниитиниң чуртталга бажыңын бээр.

Айтырыгларны дараазында адресче чорудар: **Кызыл хоорай, Промышленная кудумчузу, 2, телефоннар** 2-10-28, 2-41-19, 2-31-44.

Республиканың тудуг мастерлериниң школазы 1978—1979 өөредилге чылында өөреникчилер хүлээп алырын чарлап тур.

Өөренир хуусаазы 1 чыл. Өөредилге 1978 чылдың октябрь 1-ден эгелээр.

Школаны доосканнарга тудуг талазы-биле мастериниң адын болгаш хереглел тыпсыр.

Совхозтардан, тудуг болгаш өске-даа организациялардан келгеннерни болгаш, а ол ышкаш 18 хардан өрү назылыг 7—8 класстан кулу эвес эртемнит күзөөн кижилерни өөредилгеге хүлээп алыр.

Өөредири-биле чоруткан организацияларга өөреникчилерге материалдыг дуза көргүзерин сүмелээр.

Школа өөреникчилерни айда 14 рубль хемчээлдиг стипендия-биле, ниитиниң чуртталга бажыңы-биле, орун-дожек-биле хандырар.

Киреринге күзөөнчер школаның директорунга дараазында документилерни чорудар: билдириишкин, автобиография, эртемниң дугайында документ, кадыкшылының дугайында шынылга, паспортту боду эккеп көргүзер.

Школаның адрези: **Тыва АССР, Туран хоорай, Найырал кудумчузу, 13.**

Кызылдың № 1 көдээ ортумак профтехучилищези 1978—1979 өөредилге чылында өөреникчилер хүлээп алырын чарлап тур.

Үш чыл хуусаалыг өөредилгеге 15—17 харлыг 8 класс эртемниг оолдарны болгаш кыстарны дараазында мергежилдерге хүлээп алыр:

1. Слесарь-септекчиниң болгаш автомобиль чолаачызының ажылын кылын шыдаар тракторист-машинист.
2. Көдээ электрификациянын болгаш харылзааның электромонтёру.

Бир чыл хуусаалыг өөредилгеге 10 класс дооскан 17 хардан өрү назылыг оолдарны болгаш кыстарны электромонтёр мергежилдиг мал ажылының фермаларының механизаторунуң тускай эртемниге өөредири-биле хүлээп алыр.

Өөреникчилерни ажыг-чем, идик-хеп, тускай хеп, стипендия-биле, өске хоорай чурттуларны ниитиниң чуртталга бажыңы-биле хандырар.

Үш чыл хуусаалыг өөредилгени доосканнарга профессия талазы-биле документ-биле кады ортумак эртемни доосканының дугайында дипломну база тыпсыр.

Училищеге киреринге күзөөнчер директорга билдириишкинге дараазында документилерни кожар: эртемниң дугайында хереглел азы аттестат (боду-биле), төрүттүгениниң дугайында хереглел азы учётан үндүр биизээн паспорт (өске хоорай чурттуларга), школадан характеристика, өгбүлезиниң байдалының дугайында шынылга (өскүстерге), ажыл-агыйларның өөредири-биле чоруткан бижии. Кызыл хоорайның № 1 поликлиникаызындан 286 майык ёзугаар эмчи шынылгазы, 3×4 хемчээлдиг 8 фото-чурук.

Киреринниң шылгалдалары чокка училищеге хүлээп алыр.

Өөредилге сентябрь 1-де эгелээр. Документилерни июль 1-ден август 20-ге чедир хүлээп алыр.

Айтырыгларны дараазында адресче чорудар: **Кызыл хоорай, Салчак Тока кудумчузу, 14, телефон** 2-20-92.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: индекс 667000

Кызыл, Щетинкин болгаш Кравченко кудумчузу, бажың № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторнуң 2-24-63, редакторнуң оралакчыларының 2-35-24, 2-31-75, харыысалгалыг секретарының 2-23-35, секретариаттың 2-23-35, партийже амыдырал киллизиниң 2-37-13, пропаганда киллизиниң 2-31-75, культура киллизиниң 2-23-54, көдээ ажыл-агый киллизиниң 2-21-47, үлетпүр киллизиниң 2-22-64, чагаа киллизиниң 2-41-27, информация база совет тургузуут киллистериниң 2-20-60, корректорларының 2-27-41, бухгалтериянын 2-12-45, солун келбейн баргаанда 2-32-75 телефонче болгаар.

Тираж 17531. Чагыг № 2129.

СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном садыының талазы-биле өрге-лелиниң типографиязы (Кызыл, Щетинкин болгаш Кравченко кудумчузу, бажың № 1).

ТС—00585